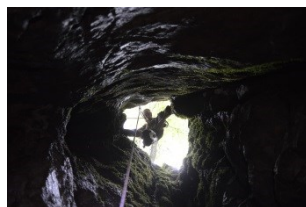

**BARLANGI
KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG
2016**

POLACSEK ZSOLT

BA JULIANNA

BEVEZETŐ

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Tisztelt Nemzeti Park Igazgatóságok!

2016 évben hazánk különböző területein végzett karszt- és barlangkutató tevékenységünk összefoglalását tanulmányozhatják az alábbiakban.

Kutatótársaim és kutatásvezető társaim nevében megköszönve 2016. évi folyamatos támogatásukat, kívánunk további munkájukhoz eredményekben gazdag 2017. évet.

Tatabánya 2017. február. 15.

Polacsek Zsolt

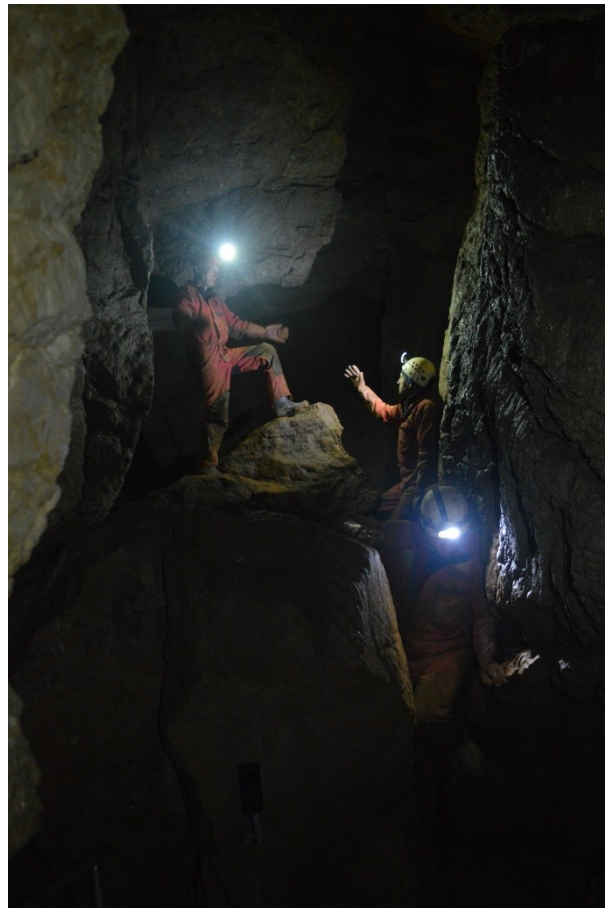
TARTALOMJEGYZÉK

B A R L A N G I K U T A T Á S I T E V É K E N Y S É G 2 0 1 6	1
BEVEZETŐ	2
TARTALOMJEGYZÉK	3
KUTATÁSOK AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK TERÜLETÉN	4
A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI-SZAKASZA	5
A BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY	17
KUTATÁSOK A BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK TERÜLETÉN	19
A CSODABOGYÓS-BARLANG	20
MEGFIGYELÉSEK A BALATONEDERICSI DÖME-BARLANGBAN	30
KUTATÁSOK A DUNA-IPOLY NEMZETI PARK TERÜLETÉN	36
A BAJÓTI BÜDÖS-LYUK-BARLANG	37
A BAJÓTI ÖREG-KŐ BARLANGJAI	43
DENEVÉR MONITORING A GERECE ÉS VÉRTES-HEGYSÉG TERÜLETÉN	49
A LENGYEL-BARLANG, ÉS A KÖRNYEZETÉBEN NYÍLÓ LENGYEL-SZAKADÉK ÉS A MÁRCIUS-BARLANG	50
A GERECEI TÁJVÉDELMI KÖRZET TERÜLETÉN EMELKEDŐ ÖREG KOVÁCS-HEGYI BARLANGOK	58
MEGKÉSETT MEGJEGYZÉSEK KRAUS SÁNDOR A POMÁZI FELSŐ-BARLANGRÓL ÍRT, 2002.09.28-I ÁLLAPOTFELVÉTELÉHEZ.....	60
A VÉRTES-HEGYSÉGI CSÓKA-HEGY TÉRSÉGÉBEN TALÁLHATÓ VÍZNYELŐK	68
2016 ÉVIG PUBLIKÁLATLAN FELTÁRÁSOK - GERECE -	70
NÉHÁNY SZÓ JUHÁSZ MARCIRÓL	75

KUTATÁSOK AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK TERÜLETÉN

BARADLA JÓSVAFŐI SZAKASZ

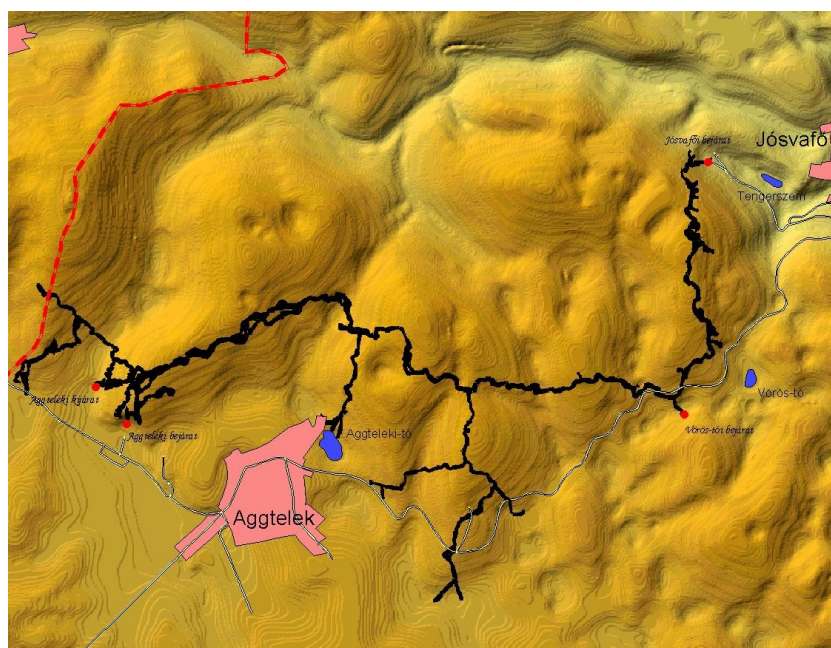
BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

2016

A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI-SZAKASZA

(kép: Kovács Richárd jóvoltából)

A KUTATÁSI ENGEDÉLY SZÁMA:

BO/16/8316-5/2016

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna

A MUNKÁLATOKBAN RÉSZT VETTEK:

Ba Julianna, Balázs Mátyás, Décsi Andrea, Farkas Andrea, Mihalik Zoltán, Foki Károly, Pál Zsolt, Polacsek Zsolt valamint Kovács Richárd, Marton Nikolett, Tóth Attila, Tóth Zoltán és Varga Eszter.

ELŐZMÉNYEK:

A BARLANG, mely hiába „csak második” a leghosszabbak listáján, óriási folyosói, szépséges cseppkövei, patakjainak csobogása mégis megbabonázzák a barlangászt. Így volt ez régen, és így van ez ma is. Kutatók nemzedékeinek sokasága próbált itt valami újat, szépet, látványosat feltárni. Tevékenységük kezdetén az a kényszerképzet vezette őket is, hogy itt ebben az óriási földalatti világban, már csak méreteinél fogva is könnyebb új eddig ismeretlen járatokat felfedezni. Persze volt idő, amikor ez akár igaz is lehetett. Kessler és Sandrik, Jaskó, Majkó vagy Kaffka neve számunkra már csaknem hallatlan, ismételterhetetlen legenda, sikereik pedig közismertek. A II. világháborút követő években a hazai barlangkutatás fellendülése ma is szemmel látható, hiszen itt és ekkor Jakucs László és társai több helyen is szerencsés kézzel nyúltak a rejtélyek közé. Munkájuk során csaknem teljesen kialakult a barlang mai képe. A 70-es és 80-as évek során látszólag kisebb jelentőségű kutatásai során a Baradla-tömb hidrogeológiai képe is kialakult. Ez alapján képzeljük el ma is e barlangóriás geológiáját és a föld alatt áramló vizek hálózatát.

Az utóbbi években fellendülőben levő aggteleki kutatómunka során jutottam arra a következtetésre, hogy bizony a Baradla-barlang, barlangkutató szempontból korántsem lerágott csont. Gruber Péter és Gaál Lajos közismert könyve, Székely Kinga hallatlan és „időtlen” lelkesedése és számos több évtizedes múltra visszatekintő élményem is arra ösztönzött, hogy saját elméleteket is gyártsak a még ismeretlen barlangszakaszokról. Tudott, és igazolt tényként kezelhetjük, hogy a Baradla jelenleg ismert járatai alatt, alsó barlangszakaszok léteznek, létezhetnek. Az is sejthető, hogy a jelenlegi járatok felett is lehetnek felső, fosszilizálódtatott járatok. De miért nem ismerjük ezeket?

Az Aggteleki- fennsík alatt feltárt, legalább 25 km hosszban megismert Baradla-Domica-barlangrendszer triász korú kőzetekben alakult ki. Járatai a Szlovákiai Ördög-lyuk- víznyelőtől kiindulva általában óriási szelvénnel haladnak a magyar területen elhelyezkedő jósvafői Törőfej-völgy forrásai felé. Ma a barlangnak három forrása ismert, ezek mindegyike itt /közvetlen egymás közelében/ fakad. Jelenleg ez a hely tekinthető a szűkebb környezet karsztvíz megcsapolási pontjának. E pontokon az erózióbázist a Jósva-patak képezi, a barlangrendszer emeletes kialakulása-fejlődése is e patak völgy mélyülésével fejlődik.

A mára kialakult tézisek szerint két egymástól elkülönülő alsó barlang létezik, melyekről az alábbi információkkal rendelkezünk.

1. RÖVID-ALSÓ-BARLANG:

Egészen az 1955-ös esztendőig a Törőfej-völgyben egyetlen forrásfakadási pont volt ismert. Ezt akkor Jósva-forrásnak hívták. Az akkori, már a 30-as években kialakult elmélet szerint, a Jósfafői-szakaszban levő Óriás-termi-víznyelőben (és a barlang főágának egyéb víznyelőiben) elnyelődő víz itt talált utat a napvilág felé. Tehát a korabeli elképzelés szerint a barlangrendszer víznyelőinek vize egy (?) szinttel mélyebben folynak. Az 1955-ös árvíz a barlang Jósfafői-bejáratához vezető közút alapját megsemmisítve átalakította a Törőfej-völgyben a forrás környezetét. Jakucs László az akkori barlangigazgató a helyszínt megismerve, meglepve tapasztalta, hogy az árvízet követően Jósva eddigi egy forrás feltörési pontja helyett három (sőt időszakosan igazából 7) keletkezett. Megfigyelései alapján feltételezte, hogy a barlangrendszer jelenleg ismert Fő-ága alatt nem egy, hanem két alsó barlang alakult ki. Ezt a tézist később 1970-ben Szenthe István vízfestésekkel igazolta. Az egyik, a Rövid-Alsó-barlang, az Óriás-termi-nyelőtől (illetve a mederben található ezelőtti Sárkányfej-víznyelőtől) lefejeződve a mai erózióbázis szintjére, majd onnan az 1982-ben feltárt barlang 16

szifonján át, az ún. Táró-forráshoz tart. Ennek vízhozama jellemzően alacsony 2-300 l/perc, de árvizek idején igen gyorsan ennek több százszorosára is nőhet.

2. HOSSZÚ-ALSÓ-BARLANG:

Az 1955-ös árvizet követően a mai Táró-forrástól néhány méterre újonnan keletkezett és tartósan megmaradó két fakadási pontot kiépítésük után Medence, illetve Cső-forrásnak nevezték el. E források alapvíz hozama 8-10.000l/perc, tehát a mélyben áramló víz döntő többsége itt éri el a felszínt. A barlangban és a barlangot tápláló víznyelők vízfestései alapján azt feltételezzük, hogy e források vize a ma még ismeretlen kiterjedésű Hosszú-Alsó-barlangon át itt jut a napvilágra. Sikeres vízfestések igazolták a Medence (és a Cső)-forrás összefüggését a Domicában elnyelődő, a Dancza-aknába elnyelődő, a Nehéz-út és a Vaskapu víznyelőiben elnyelődő, a Minerva sisakja-víznyelőben és Négerkunyhó- víznyelőben elnyelődő, valamint a felszíni Bába-lyuk és a Zombor-lyuk víznyelőkben elnyelődő vizekkel. Összefüggés feltételezhető a Kecő-patak medernyelője és a Medence-forrás között is. Mindezek alapján feltételezhető, hogy a mélyben mind a mai napig egy barlangóriás rejtőzik, melyből egyetlen méter sem ismert. A Hosszú-Alsó-barlang létezését időközben klimatológiai vizsgálatokkal Végh 1989-ben, illetve Stieber 2010-ben is kimutatta. A forrás vizének elemzése szintén jelentős szifonokkal tagolt, de jelentős légtereket rejtő járatokat ígér. Magának a barlangnak a feltárására több kísérlet is történt. Ezek közül ki kell emelni Kessler és Jaskó vetődéses-termi, Dancza és a Baradla Barlangkutató Csoport Dancza-aknai kutatásait, valamint a Jakucs, majd Szenthe általi táróhajtásos, a mai –kicsit megtévesztő nevű - hosszú-alsó-barlangi kutatást. Ez utóbbi ponton már az 50-es években elérték egy aktív vízfolyásos barlangszakaszt, de annak hossza a mai napig sem haladja meg a 200 métert. Ennek a barlangrésznek a kutatása az utóbbi években Szabó Zoltán nevéhez kötődik.

ELKÉPZELÉSEK:

A Hosszú-Alsó-barlang kutatása ma Magyarország kevés, még igazán nagy barlangi feladatai közé tartozik. Munkánkat az alábbi megfontolások alapján kezdtük meg:

1. A barlang alsó, aktív, de még ismeretlen járatai a Medence és Cső-források felé lejtve vezetik a mélybe folyó vizeket. Ez a forrás csoport a Baradla-tömb karsztvíz megcsapolási pontja. Földtani, morfológiai és tektonikai megfigyelések alapján feltételezhető, hogy a Hosszú-Alsó-barlang nyomvonala a mai ismert Fő-ágtól északra, a Kecő-patak völgyétől nyilvánvalóan délre, de azzal nagyjából párhuzamosan vezet. A Fő-ág és a felszín nyelői oldalágakkal csatlakozhatnak az alsó barlangba.
2. Az ismeretlen járatok a mai Fő-ágot a barlang Jósvafői-szakaszánál keresztezik, a jelenlegi fosszilis járatszint alatt kb. 40 méterrel haladva. E kereszteződés feltételezése szerint a Vetődéses-terem és a Jósvafői Labirintus között, vagy ezek alatt lehet. Ezekben a helyeken – különösen a Labirintusban- folyamatos erős levegő feláramlás észlelhető.
3. A Hosszú-Alsó-barlang összegyűjtött vize a barlang Jósvafői-szakasza alatt már minden bizonnyal egy vízvezető járatban egyesülve halad a mélyben.

A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI-SZAKASZÁNAK 2016. ÉVI KUTATÁSA:

Kutatási engedélyünket kézhez kapva az alábbi helyeken kezdtünk barlangi kutatói munkába:

1. ÓRIÁS-TERMI-VÍZNYELŐ:

Ezen a ponton Szenthe István és társai 1969-ben veszélyes bontásokkal elérték a Rövid-Alsó-barlang patakmedrét. E kavicsos patakmederben az erózió bázison áramló víz a víznyelőtoroktól kb. -35 méteres mélységben helyezkedik el. A feltárásról akkor térkép is készült. A barlanggal való ismerkedésünk során, több helyen is az a gyanú merült fel, hogy a jelenlegi erózióbázis és a mai Fő-ág között esetleg kialakulhattak még egyéb barlang szintek is. Ezek léteire a Jósvafői-szakaszban és a jelenlegi tárón át elérhető Hosszú-Alsó-barlangban lettem figyelmes. E járatok tágassága, fejlettsége meg sem közelíti a barlang jelenlegi nagy járatainak méreteit, de azért járhatóak és nem elképzelhetetlen, hogy a Jósvafői-szakasztól

keletre, de attól 10-20 méterrel mélyebb helyzetben behálózzák a hegyoldal mélyét. Az Óriás-termi-víznyelő omladékát átjárva az is bebizonyosodott, hogy eleink csak a mélybe vezető fő járatot mérték fel, így lett ennek hossza 100 méter. A járatok valós hossza ezzel szemben 250-350 m hosszra tehető, már ha minden oldalágat bejártunk. Későbbi feladat a járatok felmérése és a nyelő torok után kb. 30 méterre levő omladék stabilizálása.

2. MEGFAGYOTT-VÍZESÉS VÍZNYELŐ:

A legendás „olajos-paplanos” víznyelő csoport három pontját átjárva arra a megállapításra jutottunk, hogy ezen a helyen mintegy 70-80 méter járat rejtőzik és ezek mélypontja a Fő-ág járdaszintjétől -19 méter mélységben van. Légmozgást nem észleltünk. Mivel ez a hely vendégmarasztaló, igazán undorító sárfürdő, így ezen a ponton további munkát nem tervezünk. Térképét elkészítettük. Ennek alapján megállapítható, hogy a járat vég-/mélypontja a Rövid Alsó-barlang 11. szifonját követő, annak térképén egyértelműen jelzett kürtőtől kb. 25 méterre, de attól kb.15 méterrel magasabban végződik.

3. BOKASZORÍTÓS-VÍZNYELŐ:

2016. évben ezen a ponton kutatómunka nem folyt. A

Bokaszorítós-nyelőben tervezett munkát a Jósvafői-szakasz és a Rövid-Alsó-barlang közti összefüggés igazolásának lehetősége indokolja. 1982-ben alsó járatok leszivattyúzása közben, a 10-es szifon megnyílását követően ezen a helyen óriási légmozgás támadt, mely egyértelműsíti

a két járat összefüggését. A Bokaszorítós-nyelő a Fő-ág járda szintjétől -14 méteres mélységig járható, így innen a vizes járatok még kb. 25 méterrel lejjebb várhatóak.

4. VETŐDÉSES-TERMI VÍZNYELŐ:

Ezt az ágat Jaskó és Kessler is igen perspektivikusnak ítélték már a 30-as évekbe. Az elképzelés még érdekesebbé vált azt követően, hogy az 50-es évektől ezt a helyet a Hosszú-Alsó-barlanggal hozták összefüggésbe. Munkánkat a járatok felmérésével kezdtük. E munka során járatok összes hosszúsága 160 méternek bizonyult, a járdaszinttől (265 m tszf) a mélysége pedig -31 méternek adódott. E

mélység adat azt sugallja, hogy az aktív vizes szint nagyon közel lehet. Mivel az 1955-ös árvíz idején a jelenlegi forrásfakadás felett 18 méterre is árvízi forrástevékenység volt

megfigyelhető, nyilván helytálló az a számítás, hogy ekkor, a Vetődéses-termi nyelő alsó szakaszán minimum 4 métert (238 m tszf) visszaduzzadt a víz. 2016 évben a víznyelő oldalágában végeztünk feltáró munkát. Egy rövid szűkület átvésésével ezen a helyen kb. 10-15 méter jutottunk előre. A végpont nem igazán perspektívikus, mivel nagyon szűk és vizes járatok vezetnek ide, végpontja pedig csaknem beér a közeli Raisz-ág alá. Az itt érezhető huzat is feltételezhetően körhuzat, mely a Raisz-ág és a Vetődéses-termi nyelő járatai közt alakult ki. Az oldalág mélypontjának ásása sokkal izgalmasabb lehet, bár itt 2016-ban mindössze egy napot dolgozhattunk.

5. RAISZ KERESZTÉLY-ÁG:

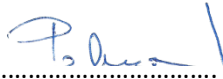
Ezen a helyen 2016. évben munka nem folyt. Az ágról Dénes Gyurka bácsi korabeli térképe tökéletes képet fest, így ennek térképezését nem tervezzük.

6. JÓSVAFŐI LABIRINTUS:

A barlang végét jelző omlás gigászi sziklatömbjei közül folyamatosan feláramló levegőt megmintázva Stieber Józsi megállapította, hogy ez a folyamatosan felszálló, relatíve meleg, páradús és szén-dioxid tartalmú levegő az alsó, még ismeretlen Hosszú-Alsó-barlangból származik. A Labirintus tágasabb, mélyebb fekvésű ágának legtávolabbi pontján mélyített kutatóaknánk 2016. végére elérte a 3 méteres mélységet, így az jelenleg kb. 250 m tszf. magasságban található. Kutatómunkánk elsődleges célpontja ez a hely és 2017 első felében is itt folytatjuk munkánkat.

Tatabánya 2017. február 15.

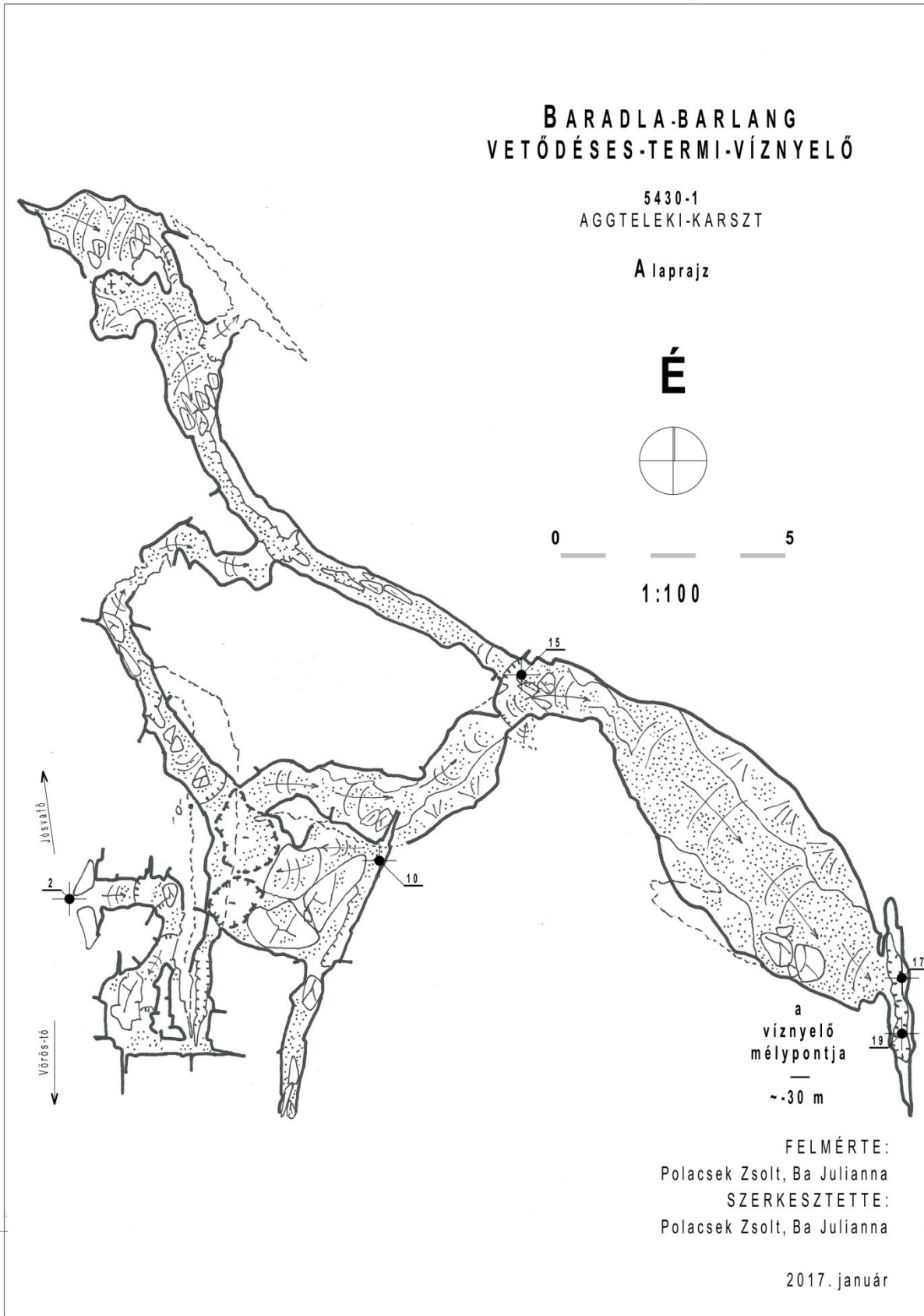
.....

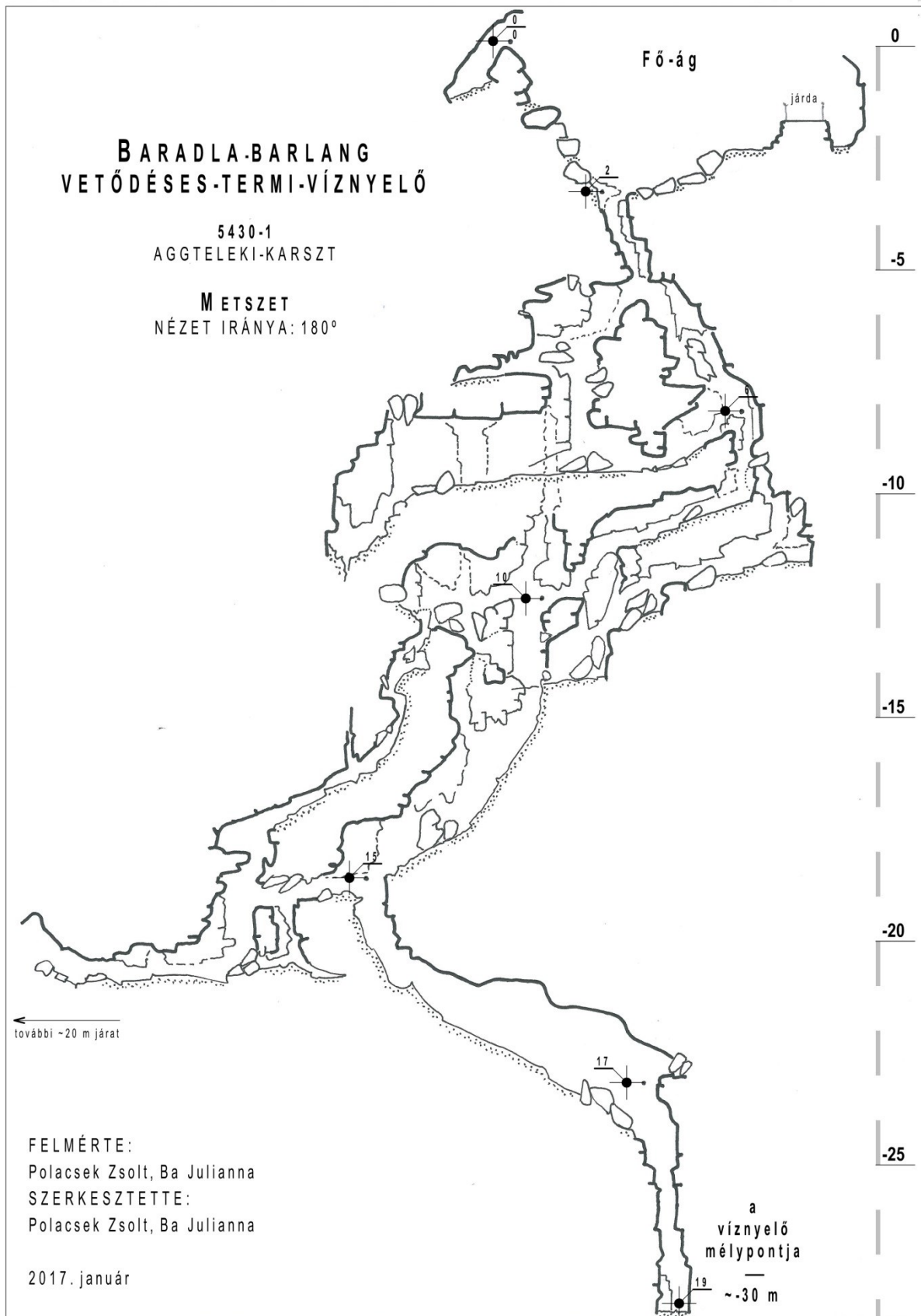
Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

Ba Julianna, kutatásvezető (269)

MELLÉKLET (VETŐDÉSES-TERMI-VÍZNYELŐ_ALAPRAJZ)

MELLÉKLET (VETŐDÉSES-TERMI-VÍZNYELŐ_METSZET)

MELLÉKLET (BOKASZORÍTÓS-VÍZNYELŐ_ALAPRAJZ)

**BARADLA-BARLANG
BOKASZORÍTÓS-VÍZNYELŐ**

5430-1
AGGTELEKI-KARSZT

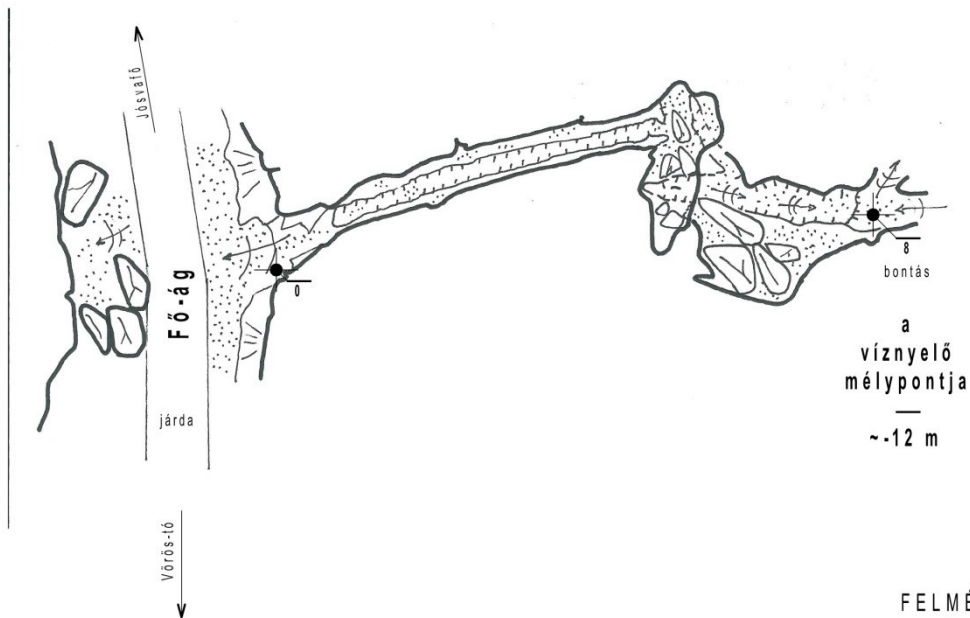
A laprajz

É

0 ————— 5

1:100

FELMÉRTE:
Polacsek Zsolt, Ba Julianna
SZERKESZTETTE:
Polacsek Zsolt, Ba Julianna

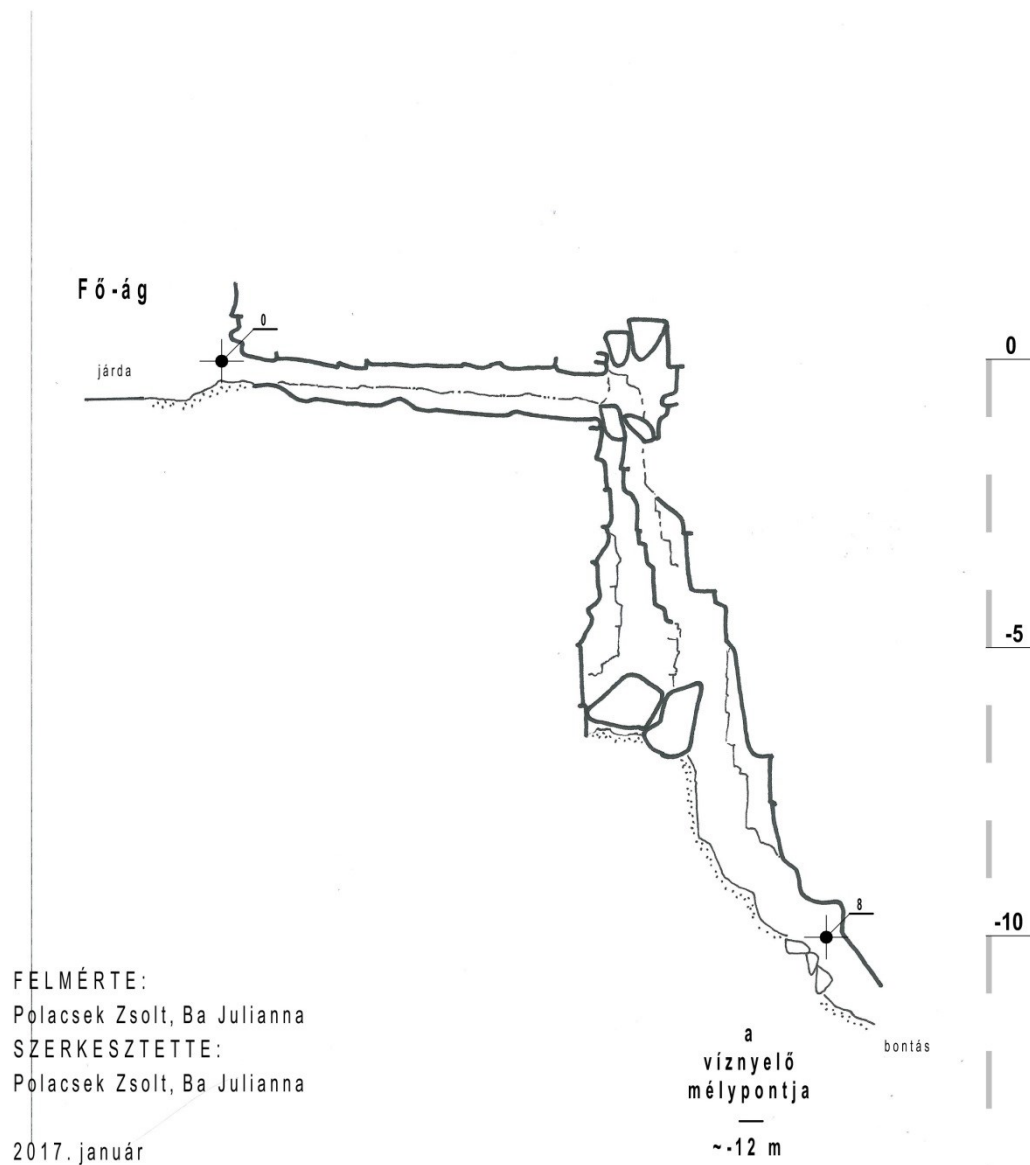
2017. január

MELLÉKLET (BOKASZORÍTÓS-VÍZNYELŐ_METSZET)

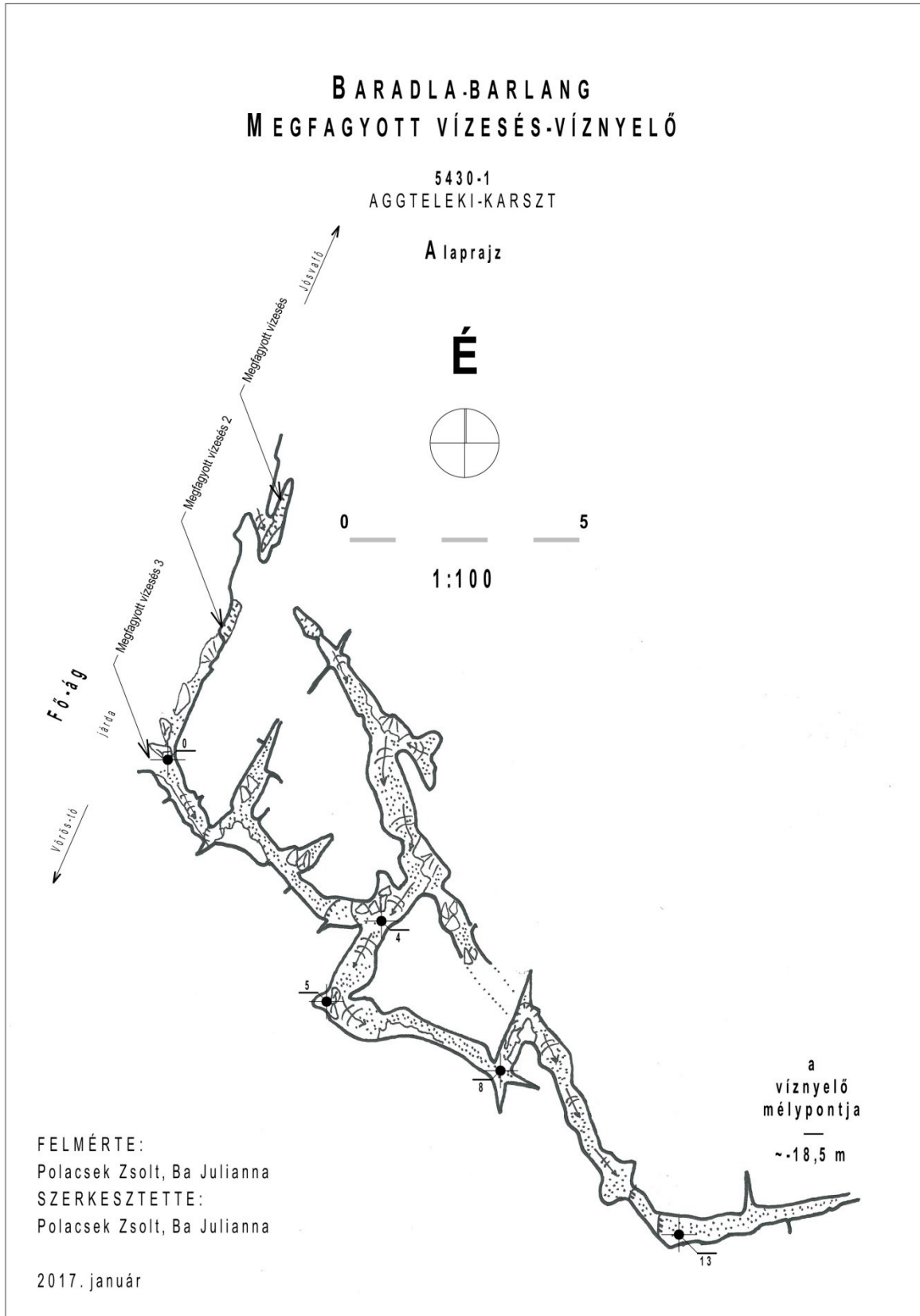
BARADLA-BARLANG BOKASZORÍTÓS-VÍZNYELŐ

5430-1
AGGTELEKI-KARSZT

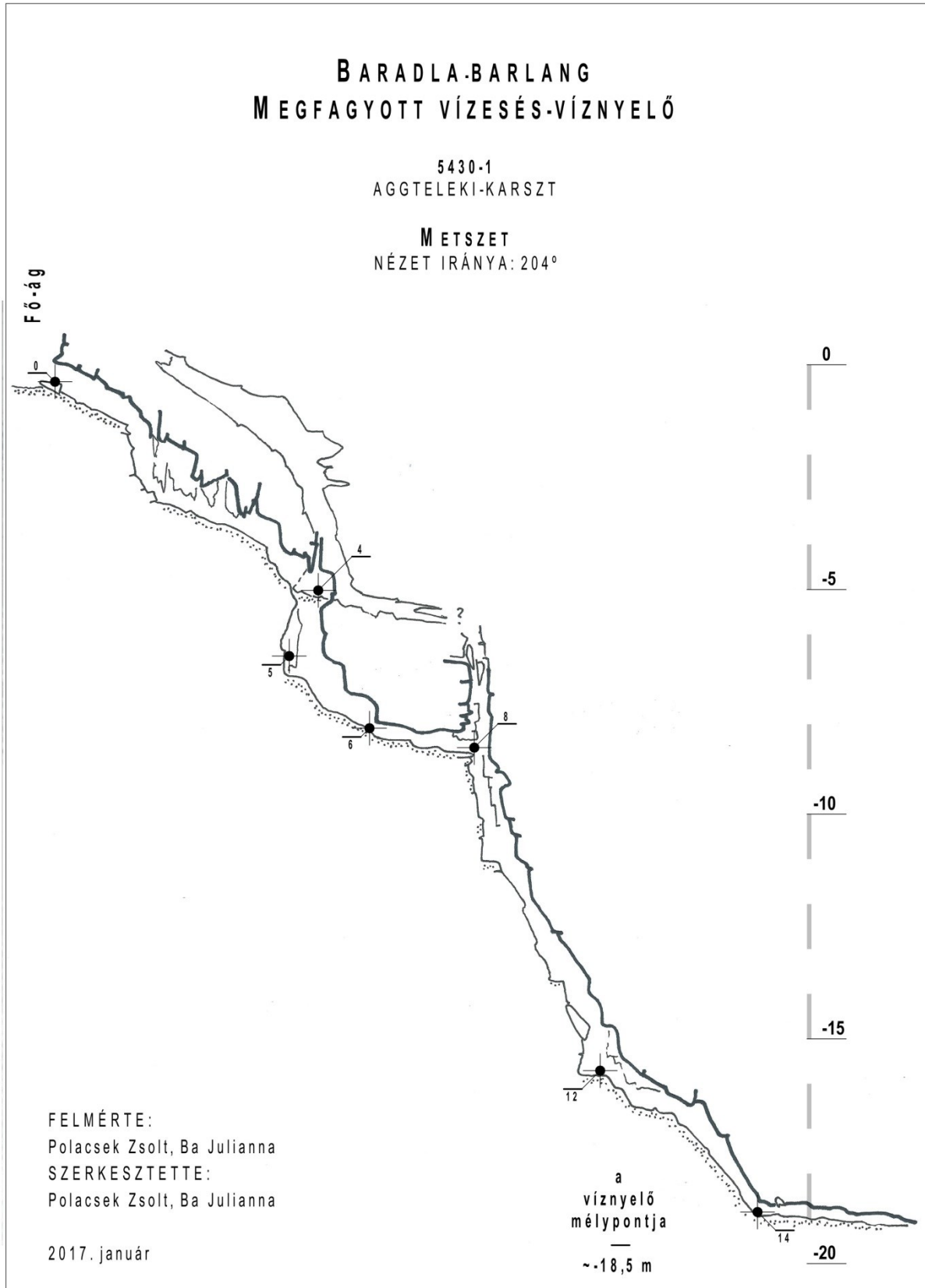
METSZET
NÉZET IRÁNYA: 180°

MELLÉKLET (MEGFAGYOTT VÍZESÉS-VÍZNYELŐ_ALAPRAJZ)

MELLÉKLET (MEGFAGYOTT VÍZESÉS-VÍZNYELŐ_METSZET)

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

2016

A BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY

ENGEDÉLY ÜGYIRATSZÁM:

8761-9/2013

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Csermák Zsolt

A KUTATÁS RÉSZTVEVŐI:

Ba Julianna, Farkas Andrea, Mihalik Zoltán és Polacsek Zsolt.

ELŐZMÉNYEK:

A fokozottan védett BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY az Aggteleki-karszt területéhez tartozó Baradla-tető térségében, annak 484 méter tengerszint feletti magasságba emelkedő csúcsától északi irányban 200 méterre nyílik. Az aknabarlang horizontális kiterjedése mintegy 50 méter, vertikális kiterjedése -87 méter, mely mélysége is egyben. Felmért hossza: 387 méter.

A barlangot 1986-ban Kutas Tamás barlangkutató fedezte fel, de a teljes feltárásában egri és budapesti kutatók is segédkeztek. Térképét 2006-ban Borka Pál készítette.

2016 ÉVI TEVÉKENYSÉG RÖVID ISMERTETÉSE:

A barlang kialakulásáról és környezet karsztosodásának kérdéseiről 2014 évi jelentésben beszámoltam. 2015-16 évben ezen okfejtéseket követve folytattuk a barlang mélypontjának feltáró kutatását. Munkánk során tárgyévben mindössze két alkalommal végeztünk kutató munkát a barlangban. Ennek nyomán a barlang mélypontjának kitöltését újabb 1 méterrel mélyítettük. A nehéz körülmények között végzett munkálatokat 2017. évben folytatjuk.

Tatabánya 2017. február 15.

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

Ba Julianna, kutatásvezető (269)

KUTATÁSOK A BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK TERÜLETÉN

CSODABOGYÓS-BARLANG

MEGFIGYELÉSEK A BALATONEDERICSI DÖME-BARLANGBAN

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

2016

A CSODABOGYÓS-BARLANG

ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA:

52759/2013

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Csermák Zsolt, John Szilárd

A 2016. ÉVI MUNKÁLATOK RÉSZTVEVŐI:

Ba Julianna, Balázs Mátyás, Farkas Andrea, Foki Károly, Kósa Péter, Mihalik Zoltán, Polacsek Zsolt, Szilaj Rezső és Vendég Árpád voltak.

ELŐZMÉNYEK:

A CSODABOGYÓS-BARLANGOT 1990-ben a budapesti Acheron Barlangkutató Szakosztály kutatói, Kárpáth József vezetésével tárták fel. A szisztematikus kutatómunka eredményeként a barlang 2000. évre elérte a 4.5 km-es hosszat, mélysége akkor 112 méter volt. E barlangkutató munkát folytatva, a barlang hosszát 2017. év elejére **6400 méterre**, mélységét 147 méterre növeltük. A feltáró munka mellett klimatológiai és biológiai megfigyeléseket is végzünk, mely utóbbi figyelemfelkeltő eredményeit ezen jelentésben közlöm.

FELTÁRÓ KUTATÁSI TEVEKÉNYSÉG 2016. ÉVBEN:

A Colosseumban két ponton végeztünk feltáró munkát. E munka során a Hugyozó-járatban 30 méter, a Póksír-járatban 10 méter új járat tárult fel. A további munka sajnos mindkét helyen ellehetetlenült, így ezeken a helyeken a munkát leállítottuk. A Colosseum keleti sarkában nyíló Acheron-bontást viszont újraindítottuk. Az innen kitermelt anyagmennyiséget a teremben deponáltuk. A munka egyelőre egy már korábban is ismert járat felbővítéséből áll, de az erős huzatot követve reményeink szerint nem sokára eddig ismeretlen járatszakaszokba fogunk jutni.

Terveink közt szerepelt a Halál-akna alsó részének és a végponti zónának a további kutatása is, de az ezekben a járatszakaszokban tapasztalható omlások ezeket a munkákat sorra megakadályozták.

2017 januárjában a Csodabogyós-barlang hossza: **6400 m**

A barlang felmért mélysége: **147 méter**

A BARLANG BIOLÓGIAI KUTATÁSA:

A Csodabogyós-barlang gerinctelen állatvilágának kutatására 2014-15 évben felkértük Angyal Dorottya-t és dr. Dányi Lászlót a Természettudományi Múzeum szakembereit, akik a barlangban 2014 novemberében gyűjtést végeztek.

A gyűjtés eredményéről a mellékletben csatolt összefoglaló dokumentációt kaptam.

A barlang bejáratánál 2016. szeptember 30-án dr. Hegyi Zoltán vezetésével denevér nászhálózást végeztünk a barlangot látogató fajok meghatározásának céljából. A munkát 3 háló kifeszítésével

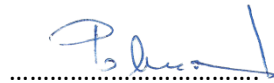
kezdtek, de a hihetetlen mennyiségű denevér befogásával és határozásával nem bírva, 22 órákor a hálók számát egyre csökkentettük. A hajnalig tartó munka eredményeként így is 6 faj 151 egyedét fogtuk be. Az alábbiakban Gránitz Laura szívességéből ismertetem a hálózás összefoglalását:

„2016. SZEPTEMBER 30. CSODABOGYÓS-BARLANG

Összesen: 6 faj 151 egyede.

- nagy fülű denevér (*M. bechsteinii*): 89 példány (70 hím, 19 nőstény)
- horgas szőrű denevér (*M. nattereri*): 26 példány (22 hím, 4 nőstény)
- kis patkósdenevér (*R hipposideros*): 19 példány (12 hím, 7 nőstény)
- vízi denevér (*M. daubentonii*): 8 példány (7 hím, 1 nőstény)
- barna hosszúfülű-denevér (*P. auritus*): 6 példány (3 hím, 3 nőstény)
- közönséges denevér (*M. myotis*): 3 példány (2 hím, 1 nőstény).”

Tatabánya 2017. február 15.

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

GERINCTELEN ZOOLOGIAI VIZSGÁLATOK A CSODABOGYÓS - BARLANGBAN – ELŐZETES EREDMÉNYEK

Írta: Angyal Dorottya és Dr. Dányi László

2014. december 13-án és 14-én a Magyar Természettudományi Múzeum (MTM) Állattárának két zoológusa, Angyal Dorottya és Dr. Dányi László gerinctelen zoológiai gyűjtéseket és megfigyeléseket végeztek a Csodabogyós-barlangban (4440-4) Ba Júlia, **Polacsek Zsolt** és Klenk Péter társaságában. A gyűjtés célja az volt, hogy új adatokat nyerjenek a faunisztikai szempontból nagyrészt még feltáratlan barlang gerinctelen diverzitásáról.

A kutatók változatos mintavételi módszereket alkalmaztak. Az egyelés lágycspesszel, ecsettel vagy rovarszippantóval történt a barlang faláról, kitöltéséről, korhadó növényi anyagokról, guanóról vagy kis víztestek felületéről. Több ízben a barlang mennyezetén belőgó gyökérzetet, vagy fakorhadékot és denevérürüléket is gyűjtöttek, melyet az MTM Talajzoológiai Gyűjteménycsoportjában felállított futtató berendezések be szállítottak (1. ábra). Ezekben a mintákat három hétig futtatták, majd a kapott ízeltlábú anyagot taxononként szortírozták és elemezték. Csalétkes és csalétek nélküli talajcsapdák at is alkalmaztak, melyeket Ba Júlia és Polacsek Zsolt 2015. február 15-én szedett fel, s a csapdák tartalmát 96%-os etanolban tartósították.

A gyűjtött minták határozás céljából az MTM Állattárának csoportspecialistáihoz kerültek. Sajnos e jelentés elkészítéséig csak a Collembola (ugróvillások) mintákról érkezett pontos lista. Egyben ez bizonyult a leginkább diverz csoportnak, ami annak is köszönhető, hogy az ugróvillások körültekintő gyűjtésére nagyobb hangsúlyt fektettünk. A Collembolák határozását Dr. Dányi László végezte. Egyes példányokból preparátumot készített a következő módon: a kültakaró világosítása glicerines tejsavban, majd tartós preparátum készítés Hoyer-oldatba ágyazva sztereomikroszkóp alatt.

Az alábbiakban a gyűjtött taxonok listáját közöljük pontos lelőhely adatokkal és az alkalmazott mintavételi módszerekkel ellátva. Egyes esetekben a faj taxonómiai helyzetével, ökológiai jellegzetességeivel vagy előfordulásával kapcsolatos megjegyzéseket is tettünk. Néhány ugróvillás taxon esetében habitus fotókat is közlünk, melyek egy Leica MZ75 sztereomikroszkóphoz erősített Nikon Coolpix E995 kamerával készültek.

1.ábra: Papírtölcséres futtatók az MTM Állattárában. A talajállatok fokozatosan a tölcser aljára vándorolnak, ahonnan egy etanollal töltött edénybe hullnak.

Ph: Arthropoda (Ízeltlábúak törzse)

Subph: Myriapoda (Soklábúak altörzse)

Cl: Diplopoda (Ikérszelvényesek osztálya)

CORDEUMATIDA (SZÖVŐ IKÉRSZELVÉNYESEK)

Chordeumatida sp.

1 egyed: „Váróterem”, kifuttatott szerves törmelék (fakorhadék, levelek), 2014.12.14.

Megjegyzés: Mivel az egyetlen gyűjtött példány juvenilis, a fajsztíű határozás nem volt lehetséges. Hazai barlangjainkból - különösen a Nyugat-Mecsekből - ismertek endemikus szöví ikérszelvényes fajok.

Cl: Symphyla (Szövícsévések osztálya)

SCUTIGERELLIDAE

Scutigera sp.

2 egyed: „Óriás-terem”, kifuttatott belógó gyökérzet, 2014.12.13.

Megjegyzés: Eddig a genusz egyetlen faja ismert Magyarországról (*S. immaculata*) és e két példány is nagy valószínűséggel az. Egy-két bélyeget tekintve azonban nem egészen egyeznek a leírásokkal, ezért további morfológiai vizsgálat szükséges egy a Bécsi Természettudományi Múzeumban dolgozó specialista bevonásával. A *S. immaculata* fajnak van már néhány barlangi adata Európa más országaiból, lehet eutroglofil is. Magyarországról még az egész osztálynak nem volt barlangi közlése, bár előkerült már a Budai-hegységből is.

Subph: Chelicerata (Csáprágósok altörzse)

Cl: Arachnida (Pókszabásúak osztálya)

Subcl: Opiliones (Kaszáspókok alosztálya)

Opiliones sp.

1 egyed: Bejárati régió, egyelés falról, 2014.12.13.

Subcl: A cari (Atkák alosztálya)

IXODIDA (KULLANCSOK)

Ixodes vespertilionis Koch, 1844

1 egyed: „Ciculi-terem” bejáraánál, falon, egyelés lágycsipesszel, 2014.12.13.

1 egyed: Bejárártól 40 m-re, falon, egyelés lágycsipesszel, 2014.12.13.

Megjegyzés: „Hosszú lábú” denevérkullancs. A hazai három eddig ismert, barlangokban denevérgazdákon előforduló kullancsfaj közül (*I. ariadnae*, *I. simplex*, *I. vespertilionis*) a leggyakoribb. Gyűjtése a barlangok faláról lehetséges olyan termekben, melyekben denevérek korábban előfordultak vagy aktuálisan ott találhatóak. A két példány további vizsgálatra átadva Dr. Hornok Sándornak (SZIE-ÁOTK).

GAMASIDA

Gamasida sp.

16 egyed: „Váróterem”, kifuttatott szerves törmelék (fakorhadék, levelek), 2014.12.14.

Megjegyzés: A barlangokban előforduló Gamasida atkafajok általában ragadozók, de törmelék- és ürülekezők is, valamint élősködők is ismertek közülük. A magyarországi barlangokban is gyakoriak. Eutroglofil populációk is ismertek.

ORIBATIDA (PÁNCÉLOSATKÁK)

Oribatida sp.

kb. 200 juv. + 15 ad.: „Óriás-terem”, bivak helynél, kifuttatott minta, belógó penészes gyökérről, 2014.12.13.

Megjegyzés: A páncélosatkák a talajban élő atkák legelterjedtebb csoportja. Világszerte több mint 9000 fajuk ismert. Többségük szaprofág (bomló anyagokkal táplálkozó) vagy mikofág (gombafonalakat fogyasztó). Egyre több hazai barlangunkból kerülnek elő Oribatida fajok.

Subcl: Araneae (Pókok alosztálya)

Araneae sp.

1 egyed: Bejáráti régió, egyelés falról, 2014.12.13.

Subph: Crustacea (Rákok altörzse)

Cl: Malacostraca (Felsőbbrendű rákok oszálya)

O: Isopoda (Ászkarákrendje)

Subo: Oniscidea (Százazföldi ászkarákrendje)

Subph: Hexapoda (Hatlábúak altörzse)

Cl: Parainsecta (Rovarszerűek osztálya)

O: Collembola (Ugróvillások rendje)

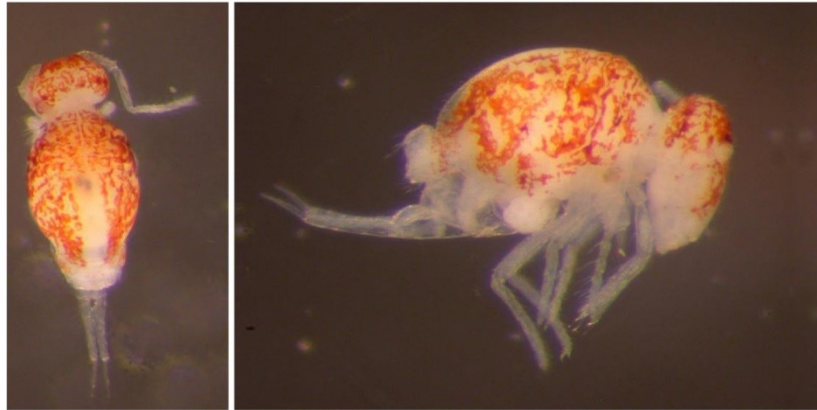
SYMPHYPLEONA

ARRHOPALITIDAE

Pygmarrhopalites sp. (near to P. pygmaeus (Wankel, 1860)) (2. ábra)

1 egyed: „B.P. -ág”, utolsó (legalsó) létra indulásánál lévő kis pocsolya felszínéről, egyelés lágycsípessel, 2015.12.14.

Megjegyzés: A gyűjtött példány alapján elmondható, hogy akár új faj is lehet, azonban olyan bélyegeken tér el a P. pygmaeus fajtól, amik akár csak aberrációk is lehetnek. A pontos diagnózishoz szükséges lenne további példányok gyűjtése.

2.ábra : *Pygmarrhopalites* sp., kis tócsa felszínéről.

Pygmarrhopalites sp. (near to *P. dudichi* (Loksa & Rubio, 1966)) (3. ábra)

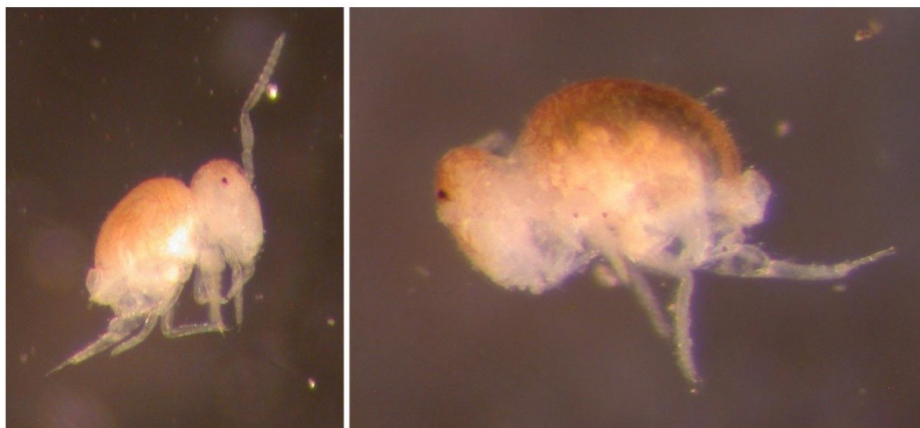
6 egyed: „Lián-terem”, talajcsapda (csalétek: hús és sajt), 2014.12.13-2015.02.15.

2 egyed: „Mazsola”, fákörhadékról, egyelés rovarszippantóval, 2014.12.13.

1 egyed: „Gyönyörök-terme”, kis pocsolya felszínéről, egyelés ecsettel, 2014.12.14.

1 egyed: „Kis-Villám-akna” alján, pocsolya felszínéről, egyelés ecsettel. 2014.12.13.

Megjegyzés: A *P. dudichi* fajt Loksa és Rubio a Bakonyból írta le, de sajnos a leírás már nem felel meg a mai igényeknek, számos ma már fontosnak tartott bélyeget nem ismertet. A típusok nem fellelhetőek, így friss gyűjtésből származó példányok alapján szükséges lenne újra leírni a fajt, hogy azután ezeknek az egyedeknek a hozzá való viszonyát értékelni lehessen.

3.ábra : *Pygmarrhopalites* faj, mely leginkább a *P. dudichi* fajhoz hasonlít.

Arrhopalites cf. caecus (Tullberg, 1871) (near to *A. loczyi* Loksa, 1960!) (4. ábra)
3 egyed: „Mazsola”, fakorhadékról, egyelés rovarszipantóval, 2014.12.13.

Megjegyzés: A Csodabogyós-barlangban gyűjtött állatok néhány apró különbséget mutatnak a magyarországi felszíni „*caecus*” példányainkkal, melyek viszont bizonyos bélyegeikben már eleve eltérnek a *caecus* faj eredeti leírásától. Szintén különbségeket találunk viszont a közeli Lóczy-barlangból leírt *A. loczyi* faj leírásához képest, de ezek a különbségek nagy valószínűséggel csak félreinterpretáción alapulnak. A kérdés tisztázásához friss anyag gyűjtése szükséges a Lóczy-barlangból, valamint a típusanyag vizsgálata is indokolt.

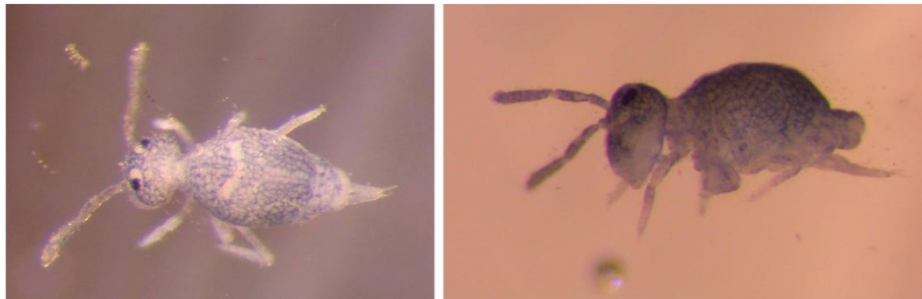
4.ábra : *Arrhopalites cf. caecus*

KATIANNIDAE

Sminthurinus sp. (5. ábra)

11 egyed: „Mazsola”, fakorhadékról, egyelés rovarszipantóval, 2014.12.13.

Megjegyzés: A minta csupa fiatal egyedből állt, ezért a fajszerű határozás nem volt lehetséges.

5.ábra : *Sminthurinus* sp., juvenilis példányok.

ENTOMOBRYOMORPHA
ISOTOMIDAE

Folsomia candida Willem, 1902 (6. ábra)

2 egyed: „Vetődéses-terem” és „Bársony-fülke” között, bomló papírról és egy tócsa felszínéről, egyelés rovarszippantóval és ecsettel, 2014.12.14.

8 egyed: „Világító Kérdőjel mauzóleuma”, pocsolya felszínéről, egyelés ecsettel, 2014.12.14.

5 egyed: „Bálterem” alatt, nedves cseppkőről, egyelés ecsettel, 2014.12.14.

51 egyed: „Mazsola”, fakorhadékról, egyelés rovarszippantóval, 2014.12.13.

16 egyed: „Lián-terem”, talajcsapda (csalétek: hús és sajt), 2014.12.13-2015.02.15.

5 egyed: „Gyönyörök-terme”, pocsolya felszínéről, egyelés ecsettel, 2014.12.14.

9 egyed: „Világító Kérdőjel mauzóleuma”, talajcsapda, 2014.12.14-2015.02.15.

4 egyed: „Kis-Villám-akna” alján, pocsolya felszínéről, egyelés ecsettel, 2014.12.13.

Megjegyzés: Barlangokban közönséges, eutroglófil faj. Egész Európában igen elterjedt.

6.ábra : *Folsomia candida* egy adult és egy juvenilis példánya.

Heteromurus nitidus (Templeton, 1836)

1 egyed: „Lián-terem”, talajcsapda (csalétek: hús és sajt), 2014.12.13-2015.02.15.

2 egyed: „Óriás-terem”, talajcsapda, 2014.12.13-2015.02.15.

Megjegyzés: Egész Európában előforduló, barlangokban is gyakori eutroglófil faj.

PODUROMORPHA
ONYCHIURIDAE

Onychiurinae (? sp.)

2 egyed: „Lián-terem”, talajcsapda (csalétek: hús és sajt), 2014.12.13-2015.02.15.

Megjegyzés: A pontos azonosításuk még folyamatban van. (Számos rajz elkészítése szükséges a különböző bélyegekről.)

Cl: Insecta

O: Hemiptera (Félfedelesszárnyúak rendje)

APHIDOIDEA (LEVÉLTETVEK)

Aphidoidea sp.

4 egyed: „Óriás-terem”, belógó, penészes gyökérről, egyelés lágycsipessel, 2014.12.14.
18 egyed, „Óriás-terem”, futtatott anyag, belógó, penészes gyökérről, 2014.12.14.

Megjegyzés: Mindenképpen érdekes adat, Magyarország barlangjaiból még nem került elő levéltetű faj. A félfedelesszárnyúak közül eddig csak kabócák esetében találtak barlangba nyúló gyökérről élő példányokat hazánkban.

O: Coleoptera (Bogarak rendje)

STAPHYLINIDAE (HOLYVAFÉLÉK)

Staphylinidae sp.

1 egyed: „Váróterem”, kifuttatott szerves törmelék (fakorhadék, levél), 2014.12.14.

CARABIDAE (FUTÓBOGARAK)

Carabidae sp.

1 egyed: „Váróterem”, kifuttatott szerves törmelék (fakorhadék, levél), 2014.12.14.

Megjegyzés: A gyűjtött példány lárva volt, így fajszerű azonosítására nem került sor.

O: Diptera (Kétszárnyúak rendje)

Subo: Nematocera (Fonalascsapú kétszárnyúak alrendje)

MYCETOPHILIDAE (GOMBASZÚNYOGOK)

Mycetophilidae sp.

1 egyed (lárva): „Mazsola”, fakorhadékról, egyelés lágycsipessel, 2014.12.13.
2 egyed (lárva): „Váróterem”, kifuttatott szerves törmelék (fakorhadék, levél), 2014.12.14.

Megjegyzés: Páradús helyeket kedvelő, gombafonalakat hasznosító kétszárnyúak. Barlangokban is gyakoriak, egyes trópusi fajaik lárvai a biolumineszcencia jelenségéről ismertek.

Nematocera sp.

2 egyed: Bejárati régió, egyelés lágycsipessel, 2014.12.13.

Subo: Brachycera (Rövid csapú kétszárnyúak alrendje)

Brachycera sp.

1 egyed: Bejárati régió, egyelés lágycsipessel, 2014.12.13.

Budapest, 2015. december 30.

MEGFIGYELÉSEK
A BALATONEDERICSI DÖME-BARLANGBAN

BARLANGKUTATÓ SZEMMEL

2016

POLACSEK ZSOLT
KUTATÁSVEZETŐ (120)

2014 év telén a BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG megbízásából munkatársaimmal a **BALATONEDERICSI DÖME-BARLANG** térképezési munkálatait végeztük. A munkálatok során elkészült a barlang vektorgrafikus ábrázolása és megállapítást nyertek az üregrendszer valós méretei. Felmérésünk alapján a barlang mélysége 108 m, hosszát (a poligon hossza alapján) 344 méterben adhatjuk meg.

A térképezési munkálatokban részt vettek: Ba Julianna, John Szilárd, Mihalik Zoltán, Vendég Máttyás és Polacsek Zsolt

A térképet lásd a mellékletben.

A felmérés alatt az üregrendszer bejárása során néhány barlangtani érdekesség keltette fel a figyelmemet.

A barlangot 1998-99 évben a Balatonedericsi Styx Barlangkutató Egyesület tárta fel John Szilárd és Eszterhás István vezetésével.

A triász korú edericsei mészkő formációban keletkezett barlang korábban - 2000 előtt - teljesen ismeretlen volt, hiszen létét a hegyoldalban, még a fufangos barlangkutatók számára is csak néhány oldott forma jelezte. A feltárás során 2 év megfeszített munkával kb. 100 m³ kitöltés kitermelésével a helyi kutatócsapat - 15 méter mélységig ásta, vájta a feltöltődött üreget. A kitermelt törmelék a barlang előtti depón helyezték el, mely eleinte tájsebként messziről is látható volt, mára azonban a természet begyógyította e csúnyaságot. A kitermelés során nem csak a hegyoldalból befolyó törmelék került ismét a felszínre, de érdekes oldott mészkő tömbök, és limonittal átjárt szikladarabok, illetve limonit tömbök is napvilágra kerültek. Különösen érdekesek kvarcit kavics darabokból összecementálódott konglomerációk, melyek az Tapolcai-medence korábbi pannon üledékeinek és üledékszintjének reliktumai. (Ezek Szilárd közeli háza előtti virággyásiban megtekinthetők.)

A bontás 10. méterénél egy légteres oldalsó üregben érdekes gyökér cseppkövek táruáltak fel. Eszterhás István szerint a barlangba lenyúló molyhos tölgy gyökerek érdekes és ritka burjánzása „gyökér sztalagmit”-nak nevezhető. Bár én még 2000 körül láthattam a furcsa kutyuli formájú alakzatokat – a pulit és a schnauzert- mára ezeknek nyomuk sincs. *Megjegyzendő, hogy a közeli Csodabogyós-barlangban is láthatóak hasonló gyökér nyúlványok, és ott is tapasztalható ezek visszafejlődése. Véleményem szerint ez nem közvetlenül az emberi jelenlét miatt történik, hanem a barlang klímaviszonyainak változása miatt. Nyilvánvaló, hogy a barlang bejáratának kiásása után az itteni mikroklíma teljesen megváltozott, s ez a növény és állatvilág helyi specifikációit is befolyásolja. A Csodabogyós-barlangban a Lián-terem térségében található több négyzetméteres gyökérfonatok a Szív-terem és a Lián-terem összekötését követő 10 évben visszafejlődtek, mára eltűntek.*

Kissé lejjebb -15 méteres mélységben az egykori bontás meglyukadt és a kutatók innen már többé-kevésbé akadálymentesen járhatták be a barlangot.

A belyukadás helyét HERMINA-AKNÁNAK hívják, emléket állítva a feltárók egyikének, aki a „csókol anyád Hermina” kiáltással vetette magát a végre feltáruló mélységbe. Egyre lejjebb ereszkedve kb. 10 méter után már az igen fantáziadús nevű NAGY-AKNÁBAN lóghatunk. Ez a 40 méter mély nagyon szépen korrodált falú akna hóolvadáskor és nagyobb esőzésekor ma is aktív, aki pont akkor jár itt, alaposan el fog ázni. A bejárást azonban nem csak a karos formák és a víz akadályozza, hanem a levegő hírhedten magas széndioxid tartalma is. Persze, lehet „nagyonrambó” az ember, de azért érdemes a túrákat téli időszakra tervezni, hiszen a tapasztalat az, hogy kinti hideg időjárás esetén a levegő sokkal jobb. Ha eléggé jóban vagyunk Szilárddal, a túra előtt egy héttel kinyitjuk vele az ajtót – „okos embernek kevés ész is elég” alapon-, így a barlangba még több hideg és tiszta levegő fog

befolyjni és a bejárás sokkal könnyebbé válik. Kovács Ricsiék 2012 őszén próbálkoztak egyszer már a felméréssel, de a bejárat alatt mérhető 3.2 tf %-os széndioxid tartalom elriasztotta őket. Persze joggal, hiszen ha fent 3,2 %-ot mértek, mi lehet olyankor lejjebb?

Nagy-akna

A NAGY-AKNA aljára ereszkedve egy szűkös lyukon át újabb aknában folytathatjuk a bejárást. Ennek alján elágazik a barlang. Lefelé mászva hamarosan egy akna szájához érünk. Ha itt leereszkedünk, érzük el a barlang egyik mélypontját. Az ereszkedés során jobbról egy szűk, láthatóan néha aktív vizes hasadék csatlakozik az erősen karros falú aknába. Ennek elején érdekes, a hely nevét adó kígyócsontváz tekinthető meg. Ez a szerencsétlen állat nyilvánvalóan besodródott ide, közel 100 méter mélységbe. Kora és fajtája ismeretlen. Az, hogy ide lejutott, mindenképpen nagyobb

hidrológiai aktivitást feltételez. A barlang e mélypontjának tengerszint feletti magassága kb. 182 méter, ami a Balaton szintjétől még mindig 80 méterrel van fentebb, viszont a hegyoldal és a hegylábi törmelék találkozásától 20-25 méterrel lejjebb helyezkedik el. *Megjegyzendő, hogy a hegyoldalon nyíló Döme-barlangtól néhány száz méternyire a hegytetőn nyíló Kessler Hubert-barlang is majd' ilyen mélyre hatol (mélypontja kb.200 tszf magasságban van), sőt a szintén közeli Jakucs László-barlang mélypontja is közel eddig hatol a mélybe. Vajon ez véletlen? Azt gondolom, hogy egy egykori jelentős üregrendszer generáló erózióbázis-szintet értünk el itt. A Kessler mélyszakaszának vize ennek a feliszapolódott, ma már nyilván fosszilis szintjén torlódott össze és a Döme-barlang is csak idáig járható be. Bár a Kígyós-akna alja bonthatónak tűnik, az itteni depózás lehetetlen és a fent vázolt megfontolások is kérdésessé teszik ennek sikerét.*

Ha az akna szájától induló FERDE-FOLYOSÓN indulunk a mélybe, az első megállapításunk az, hogy a folyosó elnevezés meglehetősen túlzó, hiszen egy ferde, talán réteglap mentén kioldódott lapítóban csúszunk egyre lejjebb. Lefelé egyébként könnyű a lejutás, na de majd felfelé. Az alsó rész közel vízszintesen haladva, meglehetősen sáros és szűk helyeken át vezet a BAZILIKÁBA. Ezen a helyen, annak alját mélyítve a kutatók még megpróbálták a -108 méteres mélység alá jutni, de az ide folyó vizek a kutatóaknát rendre feliszapolták. Ez ugyanaz a mélység ahol a KÍGYÓS-AKNÁBAN jártunk, így véleményem szerint, itt is az egykori, mára totálisan feliszapolódott oldott szintet értük el.

Nem kis harc árán visszatérve az ereszkedést segítő kötelünk aljához (-75 méter-re) kitett mászással juthatunk a PANNONIA-ÁG elejébe. Ez a barlangszakasz teljesen elűt a barlang eddig megismert képétől. A járat első néhány métere csaknem tankönyvszerűen meanderezve halad, majd kisebb mászásokkal érjük el a PANNONIA-TERMET. Az itteni bontás két eredményt is hozott egykoron, egy kis

Korrodált formák

ferde lejtőn egy homokkal kitöltött termecske, lefelé mászva pedig egy gyakran nagyon vizes kúszó járatot. A homokozós teremben az azt kitöltő homok tanúsítja az egykori hidrológiai aktivitást, hiszen ez a homok a pannon kor üledéke lehet, mely nyilván víznyelő tevékenységgel jutott le ideig. Megjegyzendő, hogy a Tapolcai-medencét kitöltő pannon homok és kavics üledékek mára részben áthalmozódtak és a térszín ezáltal süllyedésével (na meg a Keszthelyi-hegység kiemelkedésével) az egykori szint nyomozása nehézkes lehet. A Döme-barlangban és a

közeli Csodabogyós-barlangban is 180 méteres tengerszint feletti magasságtól közel 400 méteres tenger szint feletti magasságig megtalálhatóak a pannon üledék nyomai, néhol nagy mennyiségben. A kúszó járatban kellően beszarazva magunkat juthatunk annak végéig, ahol is kis vízfolyás fakad. Talán a Kígyós-ágba lefolyó vízzel találkozunk itt. A zeg-zúgos PANNONIA-ÁG kiéhezett barlangkutatók által a pannónia sajtról kapta nevét, és bátran állíthatjuk joggal. A járatok falai és az onnan leoldódott kőzettömbök csaknem romossá korrodálódtak, így szinte minden korróziós forma tanulmányozható ezen a helyen.

A közeli, de jóval alattunk feltételezhető Kígyós-ág csordogáló vize ma is oldja, igaz kissé lejjebb a kőzetet, így a barlang ma is fejlődik.

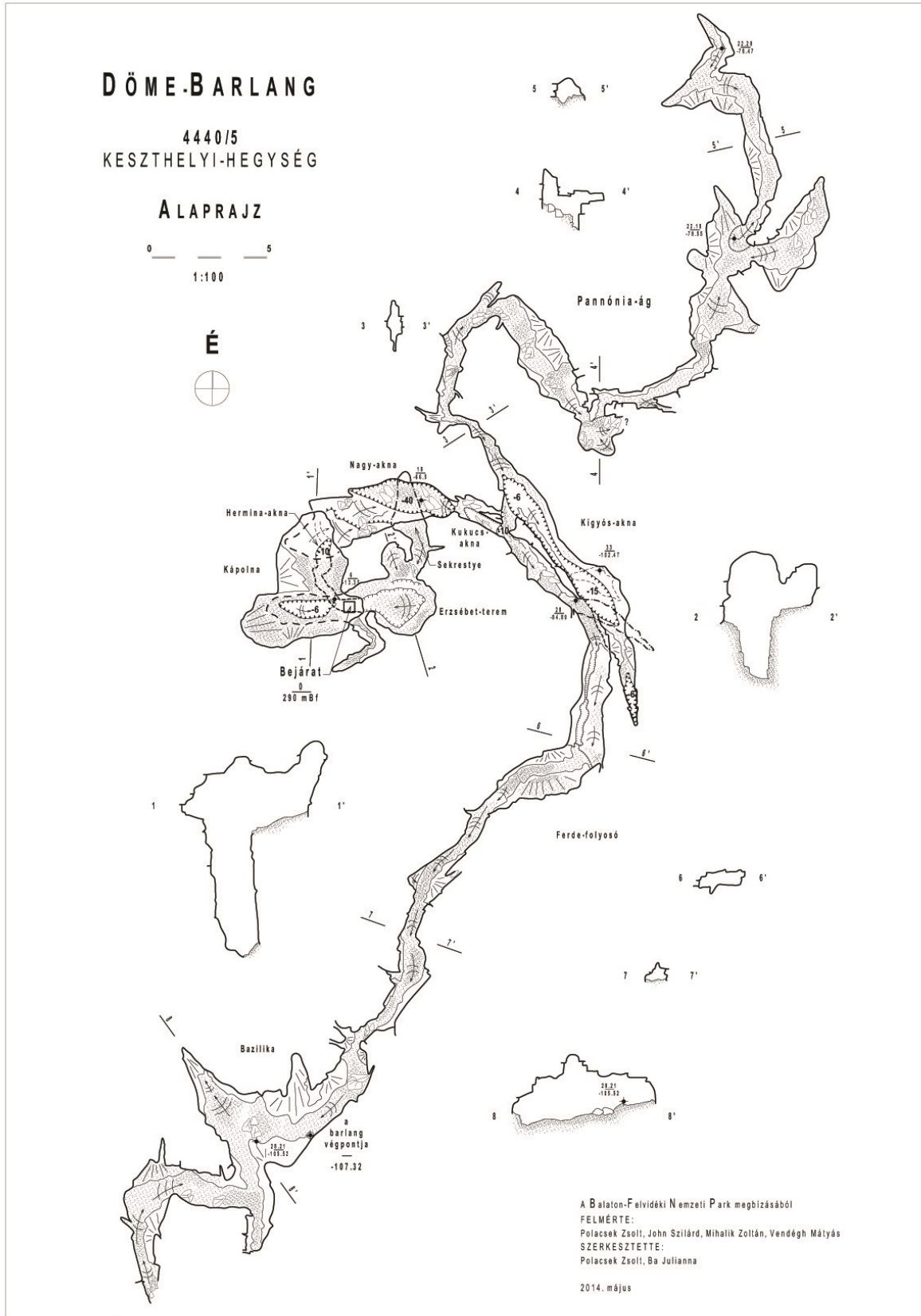
RÖVIDEN A BEJÁRÁSHOZ SZÜKSÉGES FELSZERELÉSRŐL - BESZERELÉSRŐL:

A bejáratot egy ajtó és egy rejtett lakat védi az illetéktelenektől. Ez nem csak pusztán okoskodás, ez a barlang valóban veszélyes. A levegő veszélyesen magas széndioxid tartalma és az egész üreg főleg függőleges járatrendszere csak gyakorlott barlangászok számára járható. Az ajtót elhagyva cseppet sem veszélytelen létrákon mászunk a mélybe. Kb.15 méter mélységben igen korrodált M8-as dübelekbe csavarozott fülekbe akaszthatjuk a kötelünket. Ahhoz, hogy a Kígyós-akna -108 m mélységben levő alját elérjük egy 50m-es, egy 25 méteres, és egy 20 méteres kötélre 8-10 karabinerre van szükségünk.

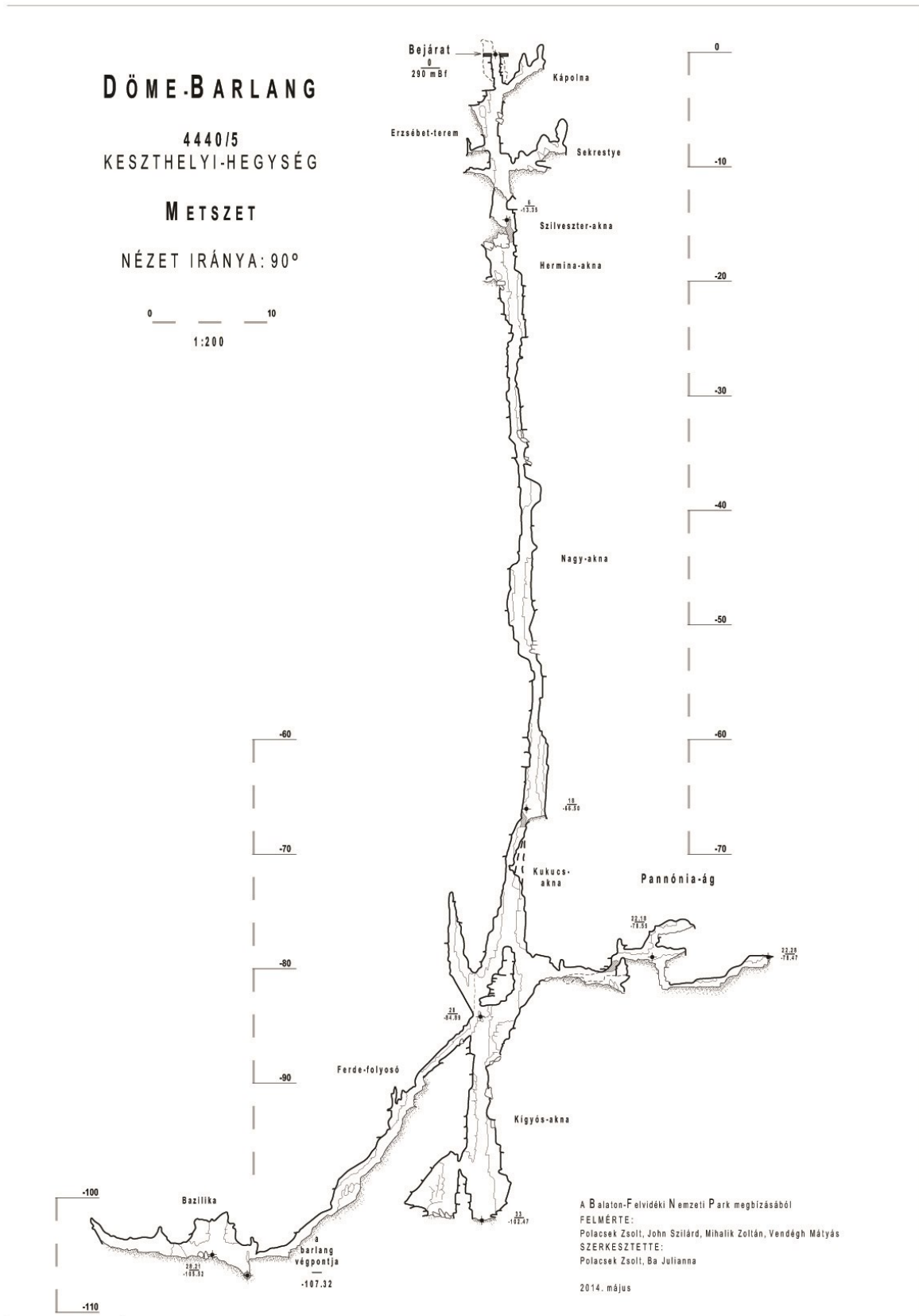
A BARLANG ÁLTALÁNOS ÁLLAPOTA:

A barlang általános állapota, a bejárat bontás által okozott kisebb-nagyobb károktól eltekintve, jó. A bejárások a sáros helyeken persze nyomokat hagynak, de ez sajnos elkerülhetetlen. A képződmények épek, a barlangban kevés idegen anyag, főleg bontóeszközök találhatóak csak.

MELLÉKLET (A DÖME-BARLANG - ALAPRAJZ)

MELLÉKLET (A DÖME-BARLANG - METSZET)

KUTATÁSOK A DUNA-IPOLY NEMZETI PARK TERÜLETÉN

A BAJÓTI-BÜDÖS-LYUK-BARLANG

A BAJÓTI ÖREG-KŐ BARLANGJAI

DENEVÉR MONITORING A GERCSE ÉS VÉRTES-HEGYSÉG TERÜLETÉN

A LENGYEL-BARLANG, ÉS A KÖRNYEZETÉBEN NYÍLÓ LENGYEL-SZAKADÉK ÉS A MÁRCIUS-BARLANG

A GERCSEI TÁJVÉDELMI KÖRZET TERÜLETÉN EMELKEDŐ
ÖREG KOVÁCS-HEGYI BARLANGOK

MEGKÉSETT MEGJEGYZÉSEK KRAUS SÁNDOR

A POMÁZI FELSŐ-BARLANGRÓL

ÍRT, 2002.09.28-I ÁLLAPOTFELVÉTELÉHEZ

A VÉRTES-HEGYSÉGI CSÓKA-HEGY TÉRSÉGÉBEN TALÁLHATÓ VÍZNYELŐK

BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓJELENTÉS

2016

A BAJÓTI BÜDÖS-LYUK-BARLANG

ENGEDÉLY SZÁMA:

3102-7/2012

KUTATÁSVEZETŐ:

Polacsek Zsolt

A BARLANGRÓL:

A Bajóti Büdös-lyuk-barlang a Gerecse-hegység északi részén, Bajót községtől délre, a Domonkos-hegy oldalában, kiépített bejárattal nyílik. Hossza 125 méter, mélysége kb. 20 méter.

A bejárati, műanyagcsővel kiépített szakaszt elhagyva egy többé-kevésbé vízszintes, erősen omladékos főtéjű járaton haladhatunk a barlang korábbi végpontjáig. Ebben a szakaszban a járatok eocén korú homokkőben alakultak ki. A Tokodi Homokkő Formáció meszes kifejlődésű változatában kialakult barlangszakasz genetikáját homály fedi, leginkább egy a mélyben kialakult üregrendszer összeszakadásából kialakult anyagihiány okozhatta. A 2012-13-ban feltárult járatok, a szintén szűkös hasadékok, a barlang alsó szintjén a bejárattól számított -10 méteres mélységtől ismertek. A járatok itt már a homokkő fekéjébe települt millecaputos mészmárgában, majd kb. -18 méteres mélységtől a Nagysápi Formáció eocén mészkövében tanulmányozhatóak. Míg a homokkőben és a mészmárgában számos eocén őskövület található, a mészkőben ezek létét eddig nem fedezték fel.

A barlang bejáratában télen erős kifelé gőzölés érzékelhető. A mélyből feltörő 12 C-os levegő eredete ismeretlen, mennyisége pedig méréseink szerint jelentős is lehet.

A BARLANGI KUTATÓMUNKÁRÓL:

A barlangot 1986-ban a Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport tagjai tárták fel, akkor kb. 50 méter hosszúságban. A rendkívül érdekes eocén korú homokkőben kialakult barlang már a megismerésekor is nagy jelentőségű denevérszállás volt. Később, 2011 után-amikor is a barlang biztonságos denevérbárát lezárással lett biztosítva- a denevérek egyedszáma ugrásszerűen megnőtt, így az utóbbi években a kutató munka itt rendre megghiúsult.

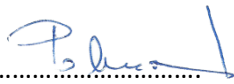
A kutató munkát 2012. évben a barlang bejáratának kiépítése közben észlelt jelentős huzat nyomán kezdtük meg. Még ebben az évben komoly erőráfordítással az üreg hosszát 125 méterre növeltük. A kutatómunka 2014-ig a barlangot képező hálózatos törésrendszer egyik hasadékvégében folyt, ott ugyanis erős légmozgás volt érzékelhető. A 2014. évtől egyre szaporodó denevér állományt kímélve, annak ellenére sem folytattuk a munkát, hogy engedélyünk azt az év bizonyos szakáiban lehetővé tette volna, így a munkálatokat 2016. december 31-én befejezettnek minősítettük.

JAVASLAT:

A barlangban élő nagyszámú denevér megkímélése érdekében a barlangban célszerű lenne az üreg teljes látogatási és kutatási tilalmát elrendelni.

Kérem kutatási zárójelentésem tudomásul vételét és elfogadását.

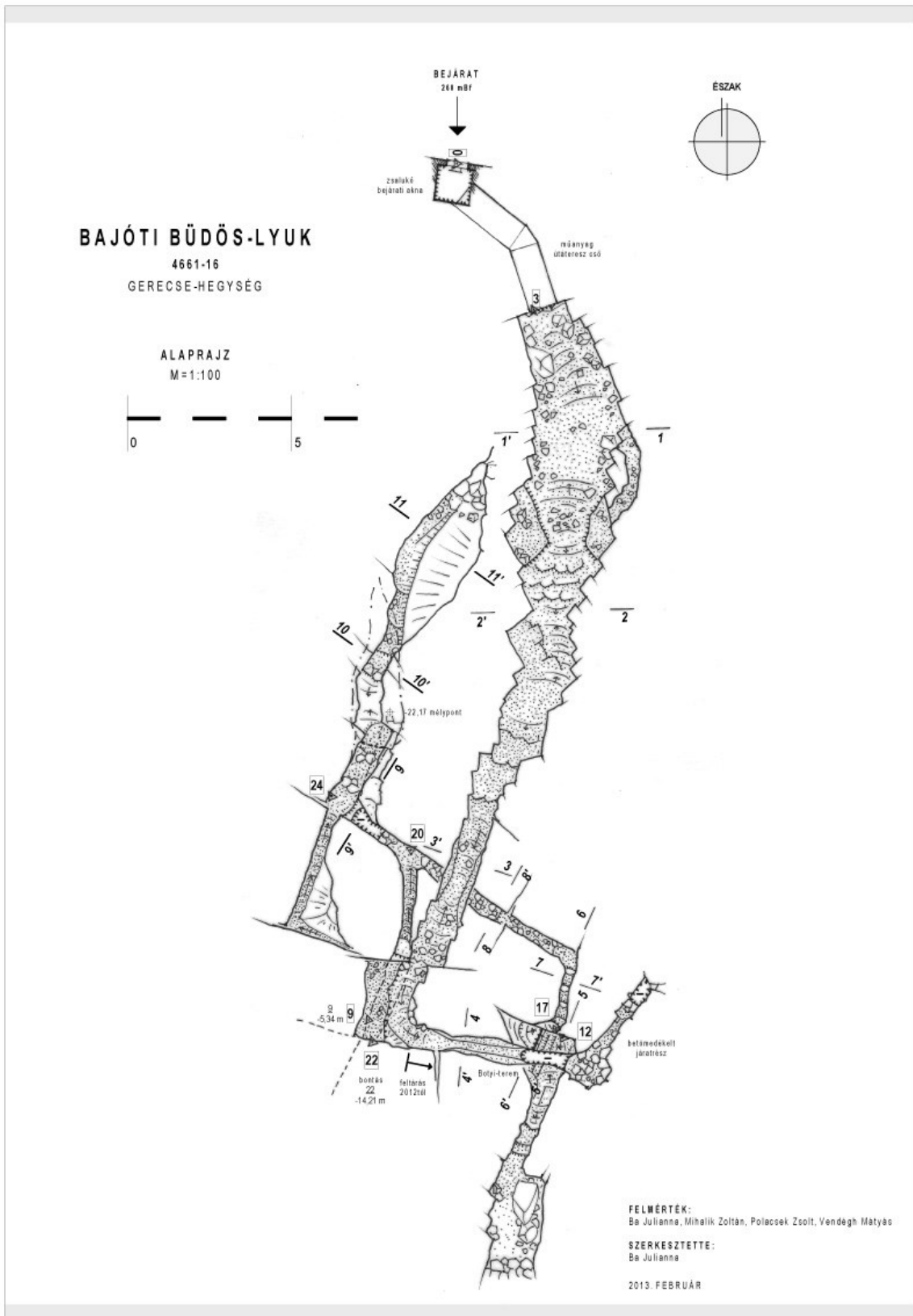
Tatabánya 2017. február 15.

.....

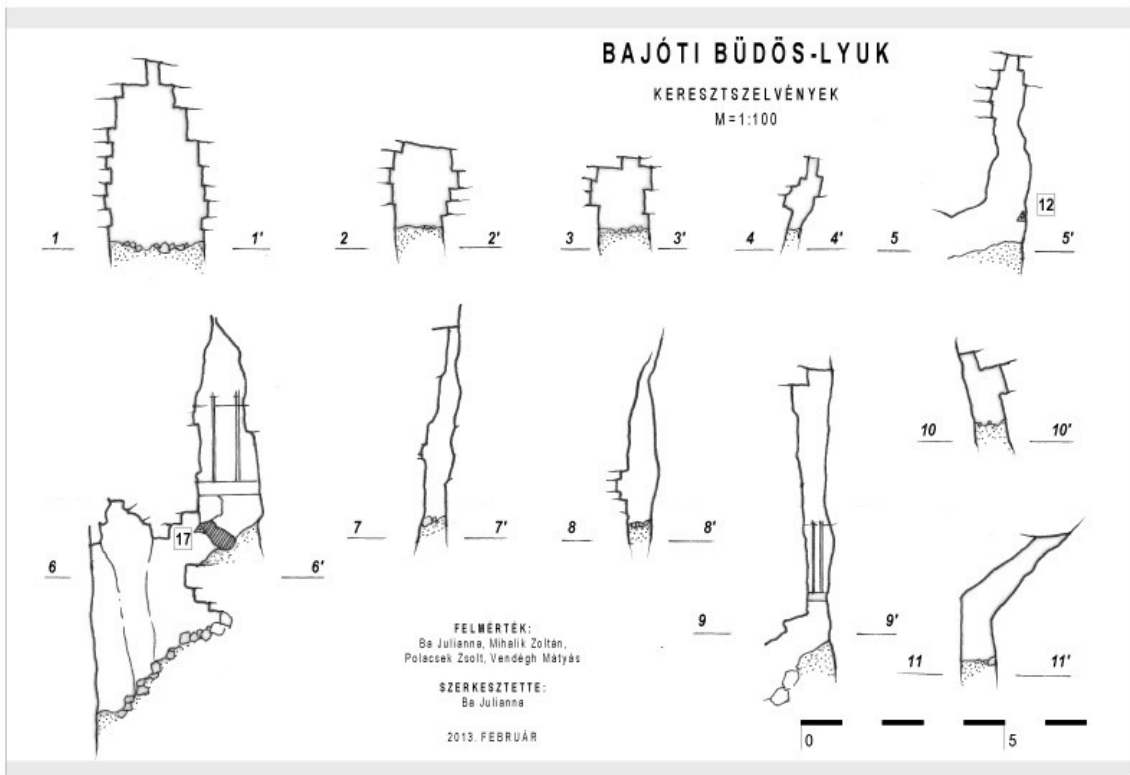
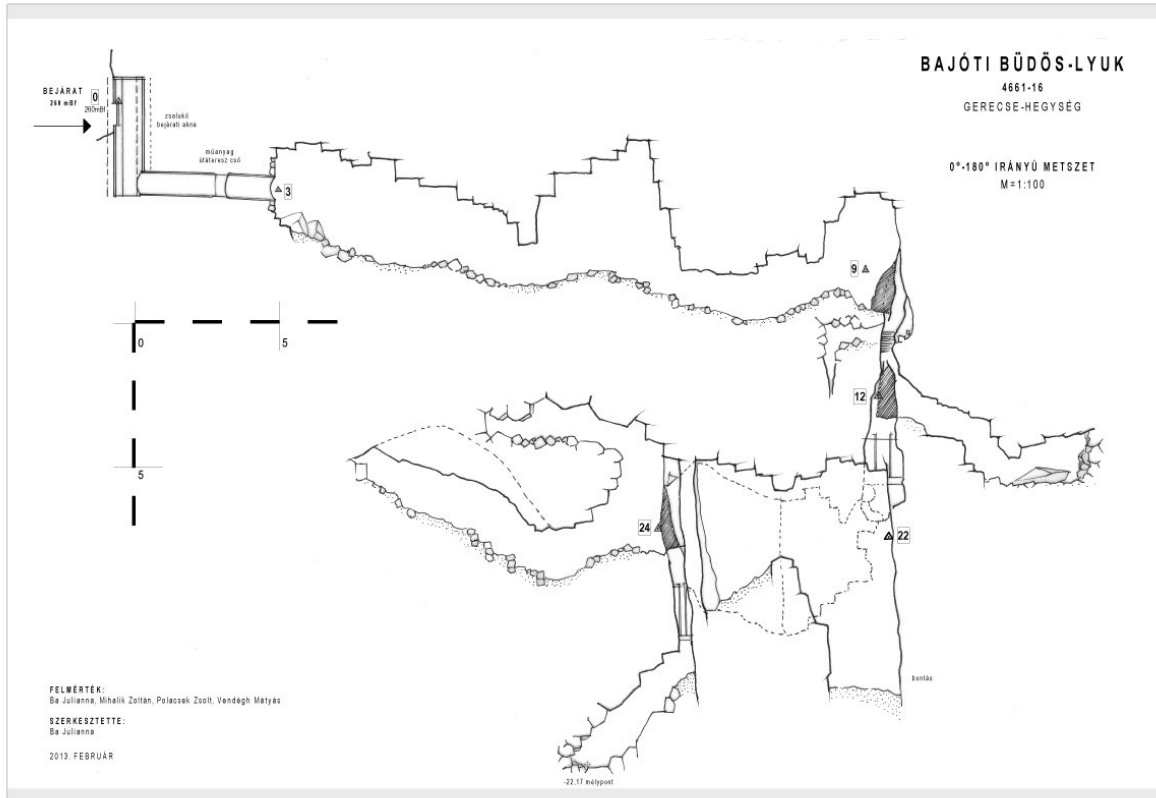
Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

MELLÉKLET (ALAPRAJZ)

MELLÉKLET (METSZETEK)

MELLÉKLET (METSZET)

BAJÓTI BÜDŐS-LYUK

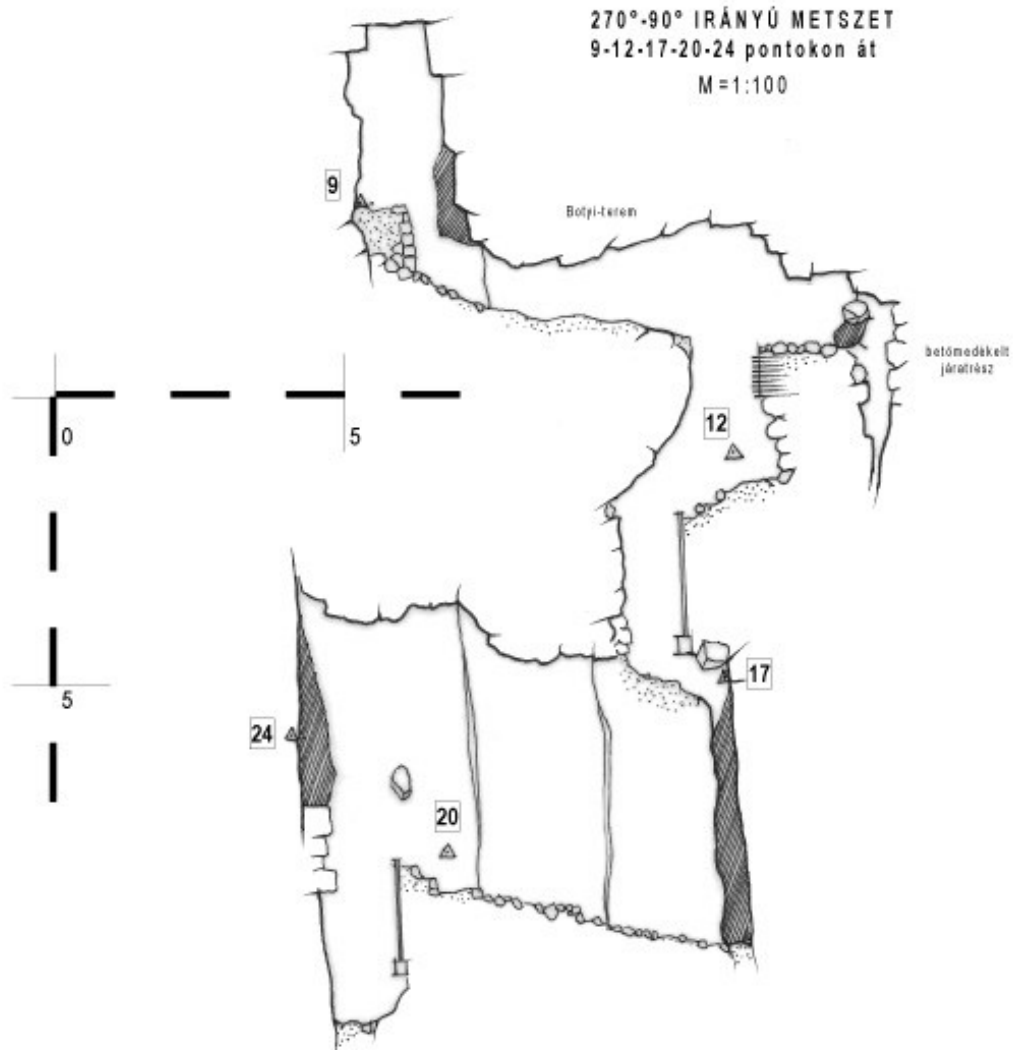
4661-16

GERECSE-HEGYSÉG

270°-90° IRÁNYÚ METSZET

9-12-17-20-24 pontokon át

M=1:100

FELMÉRTÉK:

Ba Julianna, Mihalik Zoltán, Polacsek Zsolt, Vendégh Máttyás

SZERKESZTETTE:

Ba Julianna

2013. FEBRUÁR

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS2016**A BAJÓTI ÖREG-KŐ BARLANGJAI**

KUTATÁSI ENGEDÉLY SZÁMA:

6179-5/2016

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Szabó Zoltán

A 2016 ÉVI KUTATÁSOKBAN RÉSZT VETTEK:

Ba Julianna, Balázs Mátyás, Brautigam Géza, Décsi Andrea, Farkas Andrea, Fazekas János, Kósa Péter, Mihalik Zoltán, Pál Kató, Pál Zsolt, Polacsek Zsolt, Tóth Attila, Tóth Olivér és Vendégh Árpád.

ELŐZMÉNYEK:

A Bajót község külterületén található barlangok kutatása már viszonylag korán, a múlt század '10-es éveiben megkezdődött. Az Öreg-kő barlangjainak régészeti kutatása a Jankovich-kultúra feltárása és az innen előkerült lelet együttes feldolgozása Hillebrand Jenő nevéhez fűződik. Érdekes, ma már talán megmosolyogtató tény is egyben, hogy a múlt század '20-as évekig az Öreg-kői 1. sz. zomboly volt hazánk legmélyebb barlangja. Ennek első dokumentált bejárása Bekey Imre Gábor nevéhez fűződik. Bár a környéken közismert kacsmese /miszerint a zombolyszájba beleeresztett kacska később vígan úszkált a Dunában/ hitelessége kétséges, számos szakmailag alátámaszthatóbb elképzelés született az Öreg-kőben, illetve a környezetében feltételezett további ismeretlen, feltárára váró barlangokról is. A területen a mai értelemben vett kutató munka a '80-as években kezdődött meg. A korábbi régészeti kutatásoknak mintegy folytatásaként az Öreg-kő több barlangjában folytak - elsősorban őslénytani eredményeket hozó- munkálatok. A kutatásokat végző Vértes László Karszt és Barlangkutató Csoport ebben az időszakban az itteni barlangok alapadat felvételeit is elvégezte, illetve helyi kuriózumként feltárta az akkor 70 méter hosszúnak bizonyuló, teljes egészében homokkőben kialakult Búdös-lyuk barlangot. Mivel ez a hely Tatabányától viszonylag messze helyezkedik el, a '80-as években még nem volt lehetőség a terület aktív kutatására. A vezetésem alatt álló kollektíva 2011-ben kezdett érdeklődni a terület barlangjai iránt. Ekkor a DINPI megbízásából elkészítettük a Búdös-lyuk addig életveszélyes bejáratának kiépítését és lezárását. A barlangban a munkálatok során erős huzatot észleltünk, ami további kutatásokra sarkallt minket. A környéket járva lettünk figyelmesek az Öreg-kő barlangjaira, melyek szintén feltáró munkára ösztönöztek.

A KÖRNYEZET BARLANGTANI ÉRDEKESSÉGEI, ELKÉPZELÉSEK:

Az Öreg-kő felső triász korú dachsteini mészkőből felépülő, vastagpados, rendkívül látványos szikláit és az abban található barlangok sok érdekességet rejtjenek. A jelentősebb barlangok mindegyike nagyon fejlett freatikus formakincset hordoz, sőt a fokozottan védett Öreg-kői 1. sz. zomboly alsó részében még ma is fellelhetőek a termálkarsztos genesis nyomai. Az ásványgyűjtők által módszeresen lepusztított zomboly ma már csak keveset mutat egykor híres barit csodáiból, illetve a gipsz bevonatokból melyek egykoron híressé tették. Ezeknek a barlangoknak a kialakulása (Jankovich-, Baits-, Húsvét-barlangok, s.Ördög-lyuk, Szalay Ákos-kőfülke, és az Öreg-kői 2. sz. zomboly is) a Duna egykori kavicsteraszán, mint erózióbázison fakadó langyos vizes forrás tevékenységhez köthető. E forrás tevékenység nyomai a közeli Muzslai-hegy forrás mészkő kúpján ma is tanulmányozhatóak.

Az Öreg-kő közismert szikláiban a barlangok 2 alapvető csoportra oszthatók:

- A Jankovich és Baits-barlangok, illetve a tőlük kissé magasabb helyzetben nyíló Szalay Ákos-kőfülke – esetleg az 1. sz. zomboly is- nézetem szerint a hegytömb alsó-pleisztocénba datálható kiemelkedése során kialakuló többszintes járatrendszer romjait mutatja be nekünk. Az elmúlt évszázadokban a Jankovich-barlang előterében komoly kőbányászati tevékenység is folyt, ami szintén nem kedvez a barlang eredeti dimenzióinak megismerésének. Érdekes azon is elgondolkodni, hogy a feltételezhetően a kiemelkedés során megbillent, nyugat felé dőlő vastagpados mészkő rétegekben kialakult barlang eredetileg vajon milyen helyzetű padokban keletkezett. A Baits és Jankovich-barlangok egymáshoz viszonyított kicsi távolsága azt is feltételezi, hogy a két üreg nagy munkával ugyan, de esetleg összeköthető lehet.
- Az Öreg-kő 2. érdekes barlangcsoportja az Öreg-kői 2. sz. zomboly környezetében (2. sz. zomboly, s.Ördög-lyuk, Lepkés- és Húsvét-barlangok) helyezkedik el. Ezek a barlangok szintén termálkarsztos folyamatok során keletkezettek, de mivel kevésbé ismertek, a szakirodalomban sincs sok nyoma létezésüknek. Nézetem szerint ezen a helyen az egykor kialakult üregek sokkal

érintetlenebb, autentikusabb állapotban tanulmányozhatók. Az üregek mindegyike a sziklafalban vagy annak tövében nyílik, emberi beavatkozás nyomai is sokkal kevésbé vannak jelen.

A 2016. ÉVI KUTATÓMUNKA BEMUTATÁSA:

A 2. sz. zomboly környezetében nyíló barlangok bejárása és dokumentálása:

- **HÚSVÉT-BARLANG:**

A régóta ismert, nyitott bejáratú barlangban, a 70-es években, Skoflek István gyűjtött recensnek bizonyult csontmaradványokat. Irodalmi említése is innen datálható. A barlangot a közhiteles barlangnyilvántartás 12 méter hosszúnak említi. Térképét az Ariadne Karszt- és Barlangkutató Egyesület készítette el. A barlang egyetlen feltöltődött, kúszva járható járatból áll. Formakincse freatikus, esetleg termálkarsztos genezisre utal. Kitöltése poros, kiszáradt erdei talaj. Bejárásunkkor a végpontot megszemlélve azonnal szembetűnő volt, hogy egy szűk szakasz után a járat folytatódni látszik. Egy kalapáccsal visszatérve a szűk keresztmetszetű helyet kitágítva egy fülkébe jutottunk, melyből további járat nem látszódott. Megállapításunk szerint a bejárat kúszójárat aljátát mélyítve, esetleg a végpontot képező összecementálódott összecsapkövesedett végpont alá bejutva lehetne a feltárást folytatni. Mivel a járatban enyhe légmozgás észlelhető, így ezt a munkát 2017-ben tervezzük elvégezni. A barlang hossza az újra elkészített poligonunk szerint: **21 méter**.

- **LEPKÉS-BARLANG:**

A szintén régóta ismert barlangocska - tágas ürege egy roncsolt gömbüst- hossza a barlangnyilvántartás szerint 3 méter. Kisebb, főleg a behullott avar elkotrása után már az első alkalommal bekúszhattunk egy termecskébe, melynek megismerésével a barlang hossza **7 méterre** nőtt.

- **ÖREG-KŐI 2. SZ. ZOMBOLY:**

A szintén régóta ismert, zombolyra nemigen hajazó barlang kutatása már régóta foglalkoztatott. A 80-as években a Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport ugyan már bepróbálkozott itt egyszer, de akkor a járatokban észlelhető magas szén-dioxid koncentráció miatt ez a munka megghiúsult. A helyenként tágas, mindenképpen oldott formákat mutató, egyértelmű tektonikus preformáció mentén képződött barlang hosszát az Ariadne felmérése 52 méterben, mélységét 13.8 méterben adta meg. A feltáró munkálatokat a barlangban két ponton találtuk célszerűnek folytatni. A mélypont mélyítésével további, esetleg a barlangot kialakító hasadék alsó, még ismeretlen részei nyílnának meg. Az itteni bontás azonban a már említett széndioxid koncentráció miatt most is csaknem lehetetlennek bizonyult. Sokkal perspektívusabbnak tűnt a barlang ún. -1. szintjének kutatása. Innen egyrészt szén-dioxiddal nem dúsított levegő áramlik a barlang többi részébe, másrészt a szűk és lapos járatokban, hasadék irányban tovább is lehetett látni. Hosszas „véséssel” és a járattalp kisebb arányú mélyítésével 2 nap munkával sikerült a szűk hasadék egy tágulatába jutni. Ezen a helyen a barlang kitágul, és bár kis méretekben, de ember számára is járhatóan folytatódik. Az itt feltárult járatok hossza 23 méternek bizonyult, de további munkálatok

eredményeként később még 5 métert jutottunk előre. A barlang hossza jelenleg **80 méter**, mélysége nem változott.

- BAJÓTI S.ÖRDÖG-LYUK:

I. Bejárat

Ezt a barlangot a Közhiteles Barlangnyilvántartás nem ismeri, de számunkra és a helybeliek számára is ismert volt már régóta. Nekem Juhász Marci mutatta meg, mint a helyiek által Ördög-lyukként ismert, és a 2. sz. zombollyal nyilvánvalóan összefüggő barlangot. A két barlang bejárata mindössze 7 méterre nyílik egymástól, és mivel mindkét bejáratnál légmozgás észlelhető, alapos volt a gyanú, hogy itt egy azonos járatrendszerben kialakult körhuzat alakult ki. A bejárat elől az avart eltúrva, már az első percekben, addig ismeretlen járatot fedeztünk fel, mely később és kisebb tágítás után, nagy meglepetésünkre elérte az **50 méteres** hosszt. A később elkészített térképek tanúsága szerint a 2. sz. zomboly, és ezen barlang járatai 6 méterre közelítik meg egymást, összekötésükre azonban jelenleg nem látok módot. Mivel annak eldöntése, hogy az új üreg a 2. sz. zomboly részét képezi vagy sem, nem az én feladatom, a kutató munkát itt felfüggesztettük. Abban az esetben, ha a barlang a nyilvántartásba önálló üregként kerül, úgy később kutatási engedélykérelmet fogok benyújtani a feltárás folytatására.

2. Tere

3. Aknácska

- BAITS-BARLANG:

A kutatási engedélyben szereplő barlangban 2016. évben munkálatok nem folytak.

A TERÜLETEN FOLYÓ EGYÉB KUTATÁSOK:

Az Öreg-kő környezetében beinduló feltáró munka mellett két közeli terület bejárására is sor került. A közeli, már említett Muzslai-hegy alsó-pleisztocén forrásmész-kúpjának kis felhagyott bányaudvarában 3-4 olyan, ez eddig ismeretlen üreget találtunk, mely a jelenlegi szabályok szerint barlangnak minősülnek.

Tatabánya 2017. február 15.

.....
.....

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

.....
.....

Ba Julianna, kutatásvezető (269)

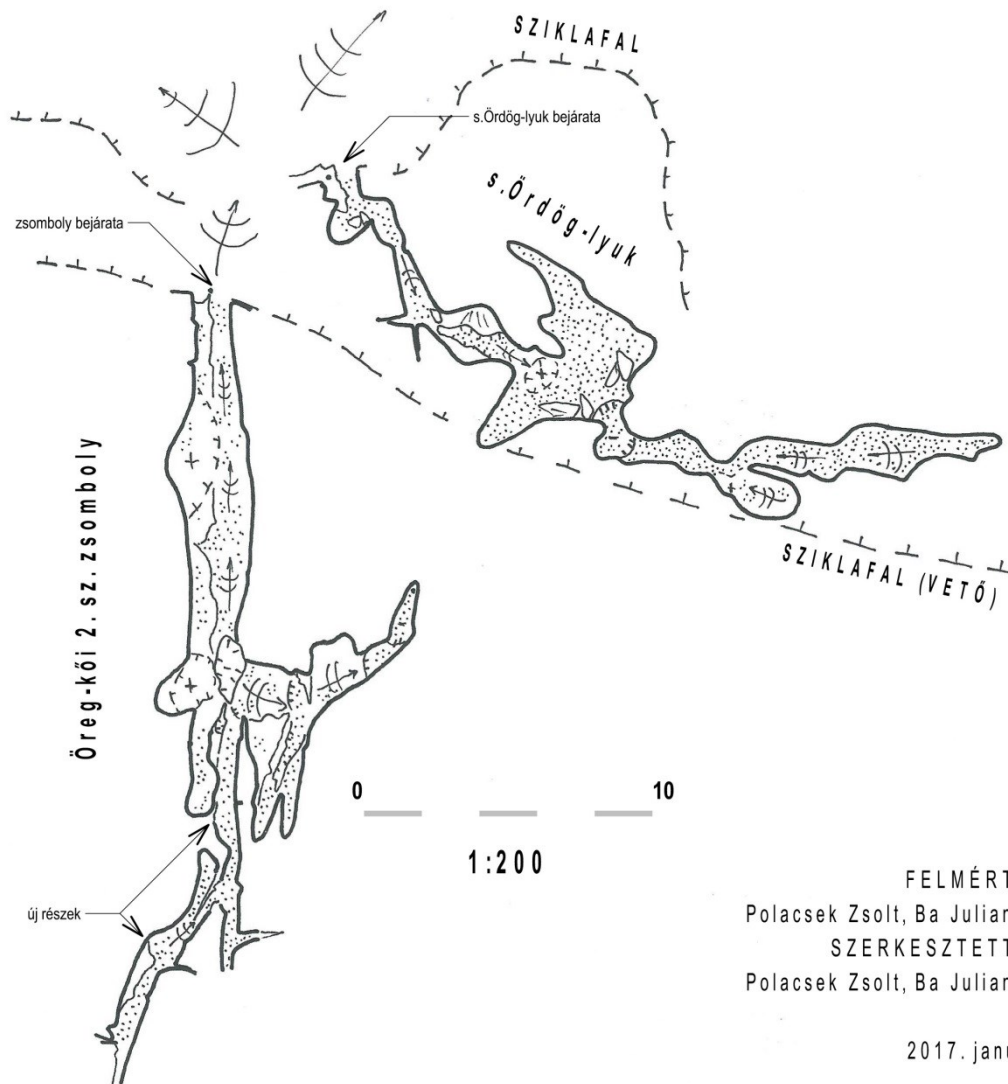
MELLÉKLET (ALAPRAJZ)

BAJÓTI ÖREG-KŐ

ÖREG-KŐI 2. SZ. ZSOMBOLY - S. ÖRDÖG-LYUK

4661-12
GERECSE-HEGYSÉG
A laprajz

É

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

2016

DENEVÉR MONITORING A GERECSÉ ÉS VÉRTES-HEGYSÉG TERÜLETÉN

ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA: 14929-7/2015

KUTATÁS VEZETŐK: Polacsek Zsolt, Ba Julianna

Fenti ügyiratszámú kutatási engedélyünket a Győr-Sopron-Moson Megyei Kormányhivatal 2015.12.02.-i dátummal adta ki, értesítési címemre azonban csak 2016. január első napjaiban kikézbcsítették. Ennek folyamánként a denevér monitoring munkálatait is csak 2016 januárjában kezdtük meg.

2016 évi igen kiterjedt, egyéb irányú barlangi munkálataink folytán a denevér elterjedési kutatásokra viszonylag kevés időt tudtunk fordítani. A denevér populáció megfigyelését, faj és egyedszám szerinti ellenőrzését egész évben a Duna-Ipoly Nemzeti Park szakemberével, dr. Hegyi Zoltánnal közösen, az Ő szakmai irányításával végeztük. Ennek folytán a számos helyszínen folyó megfigyelések eredményeit itt nem sorolom fel, hiszen azok a Duna-Ipoly Nemzeti Park denevér monitoringjának adatsorában megjelennek. Munkánkat 2017-ben is ezen keretek között tervezzük végezni.

Tatabánya 2017. február 15.

.....

.....

.....

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

Ba Julianna, kutatásvezető (269)

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

2016

**A LENGYEL-BARLANG, ÉS A KÖRNYEZETÉBEN NYÍLÓ LENGYEL-SZAKADÉK ÉS A
MÁRCIUS-BARLANG**

KUTATÁSI ENGEDÉLY IKTATÓSZÁM:

2967-4/2013

KUTATÁS VEZETŐ:

Polacsek Zsolt

A 2016 ÉVI KUTATÁSOKBAN RÉSZT VETTEK:

Ba Julianna, Básti István, Brautigam Géza, Farkas Andrea,
Mihalik Zoltán, Polacsek Zsolt és Vendég Árpád.

ELŐZMÉNYEK:

A Tatabánya feletti Kő-hegy kis kiterjedésű, felső triász kőzet felszínén kialakult fennsíkján elhelyezkedő Lengyel-barlang térségének dokumentált kutatása, Lendvay B. Ákos gyűjtése szerint, már az 1930-as években, párhuzamosan a közeli Szelim-barlang régészeti feltárásával megkezdődött. Az ásatási időszakban a Szelim-barlangot felkereső Vígh Gyula, majd Kessler Hubert, a feltételezhetően a helyiek által már régóta ismert Lengyel-barlangba is ellátogatott. Az Ők, és az 50-es évek feltáró munkájának eredményeként a 60-as évek elejére a barlang már -50 méter mélységűre nőtt. A Budapesti Vasútépítő Törekvés Barlangkutatói, majd később a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály kutatói a 80-as évek elejéig kutattak a barlangban. Az üregrendszer hossza ekkor érte el a mai 550 méteres hosszt, mélysége pedig elérte a bejáratától számított -70 méteres mélységet. A barlang mai napig használt térképét 1990-91-ben a Tatabányai Barlangkutató Egyesület színeiben Gál István és Polacsek Zsolt készítették el. A szintén tatabányai Gerecse Barlangkutató Egyesület, Juhász Márton vezetésével a barlangban érdemi feltáró munkát nem, viszont számos speleológiai mérésorozatot végzett, ezzel nagyban hozzájárulva a Gerecsében egyedülálló barlang megismeréséhez.

A Lengyel-barlang közvetlen környezetében nyíló Lengyel-szakadék feltáró kutatását a Gerecse Barlangkutató Egyesület 2003-ban kezdte meg Polacsek Zsolt, majd Juhász Márton vezetésével. A barlang jelentős szádájú aknájából kb. 100m³ kőzettörmelék kitermelve, 2010-re összesen 70 méter barlangjárat vált ismertté. A Lengyel-szakadék ma ismert járatai kb.10 méterre megközelítik a Lengyel-barlang Meduza-szakaszát. A Szakadékban elvégzett füstöléses légnomjelzés több alkalommal is igazolta a két üregrendszer összefüggését. A Március-barlang feltáró kutatását a Gerecse Barlangkutató Egyesület 2004-2010 között végezte. A barlang ma -18 méter mély.

Kutatási engedélykérelmünket a három, egyértelműen genetikai rokonságban álló barlang kutatására kértük. Célunk a barlangok további feltáró kutatása esetleg járataik összekötése, valamint a barlang „hírhedt” klímaviszonyainak tisztázása.

FELTÁRÓ BARLANGKUTATÁS 2016 ÉVBEN:

A barlang feltáró kutatása már eleink véleménye szerint is abból a feltételezéséből indult ki, hogy a Kő-hegy mélyén kialakult szövevényes barlangjáratok folytatása nyilvánvalóan még sok érdekességet rejtegethet. A labirintus-szerű járatok számos pontján tűnik lehetségesnek kisebb-nagyobb munkával új, eddig ismeretlen járatok feltárása. A felső triász korú dachsteini mészkőben kialakult barlangok genetikája nyilvánvalóan freatikus korrózióhoz kötődik, egyesek - így korunk egyik prófétája Takácsné Bolner Katalin szerint- esetleg termális hatásokkal vegyítve.

2016. ÉVBEN AZ ALÁBBI HELYEKEN PRÓBÁLTUNK TOVÁBBI JÁRATSZAKASZOKAT FELTÁRNI:

- AKNA-TEREM: a bejárat alatt kb. -10 méterrel elhelyezkedő határozott oldási formákat mutató terem sarkában, annak talpszintjétől -4 méteres mélységben, egy gömb fülkesor aljában kezdtünk feltárást. Az itteni munkálatok egyelőre eredménytelennek bizonyultak. (1. sz. pont a mellékelt térképen)
- AGYAGSZOBROK JÁRATA: A bejárat alatt kb. -20 méterre elhelyezkedő erősen oldott formákat mutató járat két pontján végeztünk próbabontást. Munkánk mindkét helyen 2-3 méter előrejutást eredményezett. A járatok mindkét ponton bonthatatlan pozícióban végződtek. (2. sz. pont a mellékelt térképen)
- Y-SAROK: A bejárat alatt kb. -35 méteres mélységben az ún. Y-ág éles kanyarulatában található függőleges, de igen szűk hasadék tágításával kb. 4 méteres mélységet értünk el. Eddig a pontig ezelőtt is le lehetett látni, most viszont a hasadék alá le is lehet mászni, illetve az bonthatóvá vált. Korábbi poligon térképeink alapján ez a pont a hajó-terem plafonjától mindössze 2 méterre, nagyjából az felett van. Az áttöréssel lehetővé válna a Hajó, illetve a végponti zóna könnyebb megközelítése. (3. sz. pont a mellékelt térképen)
- MEDÚZA: Az érdekes cseppköves fülke plafonjának megbontásával egy ember számára járhatónak tűnő üregbe látni be. Mivel a Lengyel-szakadékban történő légnyomjelzés füstje itt éri el a Lengyel-barlangot, az itteni bontás a két barlang összekötését eredményezheti, mely helyi szinten igen komoly eredmény lenne. (4. sz. pont a melléklet térképen)
- MÉLYPONT FELETTI OLDALHASADÉK: Itt munka - a tarthatatlan széndioxid viszonyok miatt - 2016 évben mindössze egy alkalommal történt. A hasadék tágításával továbbra sem értünk el eredményt, pedig a bedobált kövek messze lehullanak, és huzat is érzékelhető. (5. sz. pont a melléklet térképen)

AHOL 2016-BAN NEM FOLYT MUNKA, PEDIG ÉRDEMES LENNE:

- Az Y-ÁG lejáratából a Guánó-terem alá visszavezető kúszójárat aljában egy eddig kevésbé ismert, egyelőre járhatatlan függőleges hasadék nyílik. (6. sz. pont a melléklet térképen)
- A NEHÉZ-TEREM nehezen megközelíthető sarkában egy nagy kőtömb által eltakart akna kezdemény látható. (7. sz. pont a melléklet térképen)
- A SZÍNLŐS-AKNA /régebben Grand-kanyon/ aljában látható kitöltött hasadék (8. sz. pont a melléklet térképen)
- A barlang -70 méter mélységben elhelyezkedő VÉGPONTJA, mely kis keresztmetszetű és könnyen bontható. (9. sz. pont a melléklet térképen)

2016. évben a Lengyel-szakadékban és a Március-barlangban feltáró munka nem történt.

KLIMATOLÓGIAI MÉRÉSEK MEGFIGYELÉSEK:

A 2015-ös évi (alábbiakban mellékelt) mérési eredmények mellé, az összehasonlíthatóság érdekében, a 2016-os évben újra havi egy alkalommal végeztük a barlang légterében szén-dioxid méréseket:

2015-ös eredmények:

-2015.január 11. Akna-terem -10 méter: 0.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.3 tf%, Guanó-terem -30 m 0.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.1 tf%

-2015.február 08. Akna-terem -10 méter: 0.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.2 tf%, Guanó-terem -30 m 0.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.3 tf%

-2015.március 8. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.3 tf%, Guanó-terem -30 m 0.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.2 tf%

-2015.április19. Akna-terem -10 méter: 0.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.7 tf%, Guanó-terem -30 m 0.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.5 tf%

-2015.május 24. Akna-terem -10 méter: 0.5 tf. %, Kis-kupola -20 m: 1.9 tf%, Guanó-terem -30 m 1.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 2.7 tf%

-2015.junius21. Akna-terem -10 méter: 0.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.3 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.1 tf%

-2015.július 11. Akna-terem -10 méter: 1.0 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.3 tf%, Guanó-terem -30 m 2.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.2 tf%

-2015.augusztus 30. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.4 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2015.október10. Akna-terem -10 méter: 1.7 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.8 tf%, Guanó-terem -30 m 3.0 tf%, Nehéz-terem -50 m 5.1 tf% /kérdéses, bizonytalan eredmény/

-2015.november22. Akna-terem -10 méter: 1.7 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.8 tf%, Guanó-terem -30 m 3.1 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2015.december20. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.3 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.1 tf%

2016 évi mérési eredmények:

-2016.január 09. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.5 tf%, Guanó-terem -30 m 0.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.4 tf%

-2016.február 14. Akna-terem -10 méter: 0.3 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.5 tf%, Guanó-terem -30 m 0.1 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.5 tf%

-2016.március 20. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.7 tf%, Guanó-terem -30 m 0.7 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.6 tf%

-2016.április17. Akna-terem -10 méter: 0.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.9 tf%, Guanó-terem -30 m 0.8 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.6 tf%

-2016.május 28. Akna-terem -10 méter: 0.8 tf. %, Kis-kupola -20 m: 1.9 tf%, Guanó-terem -30 m 1.7 tf%, Nehéz-terem -50 m 2.9 tf%

-2016.június10. Akna-terem -10 méter: 0.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.4 tf%, Guanó-terem -30 m 2.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.2 tf%

-2016.július 10. Akna-terem -10 méter: 1.6 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.5 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.7 tf%

-2016.augusztus 14. Akna-terem -10 méter: 1.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.6 tf%, Guanó-terem -30 m 2.9 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2016.október08. Akna-terem -10 méter: 1.5 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.9 tf%, Guanó-terem -30 m 3.2 tf%, Nehéz-terem -50 m 4.4 tf% /kérdéses, bizonytalan eredmény/

-2016.november18. Akna-terem -10 méter: 1.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.9 tf%, Guanó-terem -30 m 3.2 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2016.december18. Akna-terem -10 méter: 1.0 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.1 tf%, Guanó-terem -30 m 2.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.0 tf%

Megjegyzés: A mérések Dräger-pumpával a 2015-ben Juhász Marcitól kapott szondákkal készültek.

DENEVÉR MONITORING:

A Lengyel-barlangban az alábbi időpontokban az alábbi denevér monitorozási eredmények születtek:

1. 2016. 02.01.

Észlelő: Mihalik Zoltán és Polacsek Zsolt

A barlangban összesen 18 denevért észleltünk ezek az alábbi fajokhoz tartoztak:

- Váró-terem: 8 db kispatkósorrú denevér
- Akna-terem: 1 db kispatkós órú 1. db nagy patkósorrú és 1 db repkedő /meghatározatlan/ denevér
- Guanó-terem: 7 db kispatkósorrú denevér

2. 2016.12.23.

Észlelő: dr. Hegyi Zoltán, Mihalik Zoltán és Polacsek Zsolt

Összesen 40 egyed észlelése történt mely eredmény részletezése a DINPI denevér monitoring dokumentációjában megtalálható.

3. 2016. augusztus 15.

A barlang bejáratában a Duna-Ipoly Nemzeti Park szakemberei által a denevér nászidőszakban végzett hálózásos befogás eredményei:

Összesen 9 faj 49 egyed.

- vízi denevér (*M. daubentonii*): 19 példány (16 hím, 3 nőstény)
- csonkafülű denevér (*M. emarginatus*): 15 példány (11 hím, 4 nőstény)
- barna hosszúfülű-denevér (*P. auritus*): 6 példány (6hím)
- szürke hosszúfülű-denevér (*P. austriacus*): 1 példány (1 hím)
- nagyfülű denevér (*M. bechsteinii*): 3 példány (2 hím, 1 nőstény)
- nyugati pisedenevér (*B. barbastellus*): 1 példány (1 nőstény)
- szőröskarú koraidenevér (*N. leislerii*): 1 példány (1 hím)
- rőt koraidenevér (*N. noctula*): 2 példány (1 hím, 1 nőstény)
- horgasszőrű denevér (*M. nattereri*): 1 példány (1 hím)

4. 2016. augusztus 30.

Összesen: 8 faj 124 egyede.

- csonkafülű denevér (*M. emarginatus*): 16 példány (15 hím, 1 nőstény)
- barna hosszúfülű-denevér (*P. auritus*):21 példány (13 hím, 8 nőstény)
- nagyfülű denevér (*M. bechsteinii*): 33 példány (27 hím, 6 nőstény)
- nyugati pisedenevér (*B. barbastellus*):1 példány (1 nőstény)
- horgasszőrű denevér (*M. nattereri*): 32 példány (21 hím, 11 nőstény)
- rőt koraidenevér (*N. noctula*): 2 példány (2 nőstény)
- közönséges denevér (*M. myotis*): 3 példány (3 nőstény)

- vízi denevér (*M. daubentonii*): 16 példány (11 hím, 5 nőstény).

5. 2016. szeptember. 12. Lengyel-barlang

Összesen: 9 faj 115 egyede.

- nagyfülű denevér (*M. bechsteinii*): 37 példány (30 hím, 7 nőstény)
- barna hosszúfülű-denevér (*P. auritus*): 17 példány (12 hím, 5 nőstény)
- horgasszőrű denevér (*M. nattereri*): 28 példány (15 hím, 13 nőstény)
- csonkafülű denevér (*M. emarginatus*): 18 példány (18 hím)
- vízi denevér (*M. daubentonii*): 10 példány (7 hím, 3 nőstény)
- szoprán törpedenevér (*P. pygmaeus*): 1 példány (1 hím)
- közönséges denevér (*M. myotis*): 1 példány (1 hím)
- szürke hosszúfülű-denevér (*P. austriacus*): 1 példány (1 nőstény)
- nyugati piszedenevér (*B. barbastellus*): 2 példány (1 hím, 1 nőstény).

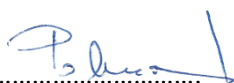
Megjegyzés:

A határozásokat dr. Hegyi Zoltán és Gránitz Laura végezték.

JAVASLATOK:

A fenti, 2016 évi kutatási jelentésünk alapján a Lengyel-barlangba továbbra is javasoljuk az október 01. és április 30. közti időszakban a denevér populáció védelme miatti látogatási tilalom fenntartását. Javasoljuk továbbá az április 01. és november 01. közti időszakban, a helyenként bizonyíthatóan életveszélyes koncentrációjú szén-dioxid feldúsulás miatt bevezetendő látogatási tilalmat.

Tatabánya 2017. február 15.

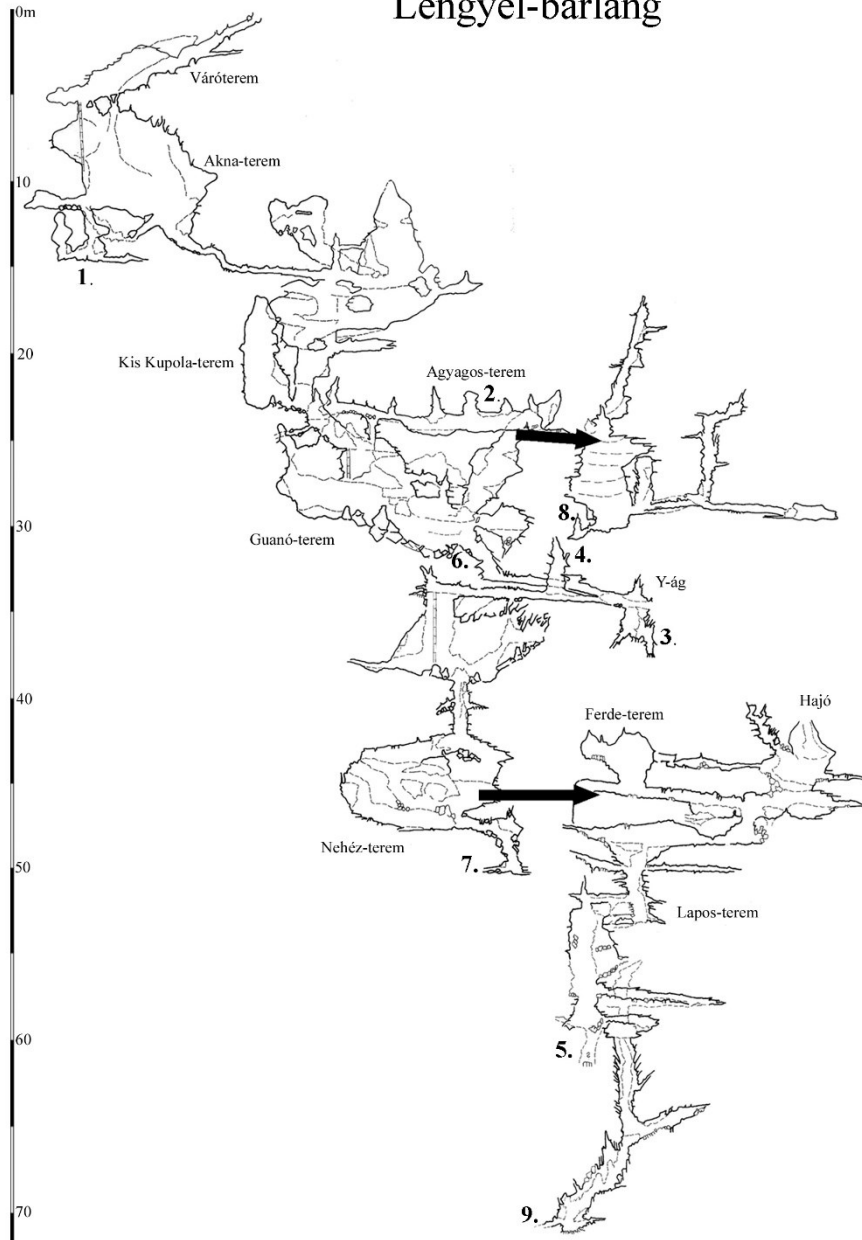

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

MELLÉKLET (KUTATÁSI HELYSZÍNEK)

Országos Barlangnyilvántartás

Lengyel-barlang

<i>Kataszteri szám:</i> 4630-22	<i>Település:</i> Tatabánya	
<i>Vetület:</i> hosszmetesz		
<i>Felmérte:</i> Gál István, Polacsek Zsolt		
<i>Szerkesztette:</i> Gál István	<i>Dátum:</i> 1992.	

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

2016

**A GERCSEI TÁJVÉDELMI KÖRZET TERÜLETÉN EMELKEDŐ
ÖREG KOVÁCS-HEGYI BARLANGOK**

ENGEDÉLY IKTATÓSZÁM:

3141-4/2013

KUTATÁS VEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Csermák Zsolt

ELŐZMÉNYEK:

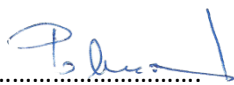
A Tatabányától északra elhelyezkedő, jórészt 500 m tszf. magasságot meghaladó Öreg-kovács-hegy karsztos fennsíkjának kutatását 1988-ban a Külker SC. kutatói kezdték meg, jelen sorok írójának Polacsek Zsoltnak a vezetésével. Munkánk eredményeként az elmúlt közel 30 évben sorra tárultak fel a kisebb-nagyobb üregek, melyek közül néhányban további jelentős eredmények is várhatóak. A terület legmélyebb barlangja a közel 60 méter mélységű Betyárkörte-barlang, a leghosszabb a 200 méter hosszúságú Kullancsos-barlang. A 2013. évben megújított engedélyben az alábbi barlangok kutatására kaptam engedélyt:

- Betyárkörte-barlang
- Paksimogyoró-barlang
- Kullancsos-barlang
- Küzdelem-barlang
- Döbbenet-barlang
- Vaddisznós-barlang
- Muflon-barlang
- Benzinkút-barlang
- Öreg kovács-hegyi 15. sz. víznyelő

A TÉRSÉGBEN 2016. ÉVBEN FOLYÓ MUNKÁLATOK ISMERTETÉSE:

<i>BETYÁRKÖRTE-BARLANG:</i>	A barlangban 2016 évben feltáró munka nem folyt.
<i>KULLANCSOS-BARLANG:</i>	A barlangban 2016 évben feltáró munka nem folyt.
<i>KÜZDELEM-BARLANG:</i>	A barlangban 2016 évben kutató munka nem folyt.
<i>DÖBBENET-BARLANG:</i>	A barlangban 2016 évben feltáró munka nem folyt.
<i>MUFLON-BARLANG:</i>	2016 évben munkálatok itt nem folytak.
<i>VADDISZNÓS-BARLANG:</i>	A barlangban 2016 évben feltáró munka nem folyt.
<i>ÖREG KOVÁCS-HEGYI 15. SZ. VÍZNYELŐ:</i>	2016. évben itt kutatómunkát nem végeztünk.
<i>BENZINKÚT-BARLANG:</i>	2016. évben itt kutatómunkát nem végeztünk, de megkezdtük az 1990-es évek első felében beomlott bejárat újra feltárását. E munka során kb. 10 m ³ beomlott föld kitermelésével sem értük el az egykori barlang járatait. Ezen a területen 2017. évben, elsősorban ennek a barlangnak a kiásásával és további kutatásával szeretnénk foglalkozni.

Tatabánya 2017. február 15.

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

MEGKÉSETT MEGJEGYZÉSEK KRAUS SÁNDOR
A POMÁZI FELSŐ-BARLANGRÓL
ÍRT, 2002.09.28-I ÁLLAPOTFELVÉTELÉHEZ

(fotó: Kovács Richárd)

2016

POLACSEK ZSOLT
KUTATÁSVEZETŐ (120)

A 2014. év decemberében és a 2015. év januárjában a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából a barlang térképezési munkálatait vezettem.

A munkálatok eredményeként megszületett a barlang új térképe és fotódokumentációja.

A barlang hossza (a poligon hossz alapján): 349 méter.

A barlang mélysége: -47 méter.

A barlang felmérése során Leica Disto x310 műszert használtunk, a térkép vektorgrafikus formátumban készült el.

A munkálatokban részt vettek: Kovács Ariadne Richárd, Tóth Attila, Vendég Máttyás, Ba Julianna, Pál Zsolt és Polacsek Zsolt.

E munkálatok során a POMÁZI FELŐ-BARLANG állapotában a 2002. évi állapotfelvételhez képest az alábbi változásokat tapasztaltam:

A Pomázi-kőfejtő állapota közismert. A környező utcák lakossága a mai napig szemétkerakónak használja a bányaudvart. Kis cinizmussal mondhatnánk: Európa itt épül, azonban elgondolkodtató, hogy a bányaudvarban felhalmozott, vélhetően több méter vastag, elsősorban kommunális hulladék miként szennyezi a teljesen nyílt karsztot. A helyzet annyira súlyos, hogy a barlang mélyén csapadékos időben beszivárgó, sőt befolyó vizek érezhetően bűzlenek még -45 méteres mélységben is. A bányaudvarban feltárt kisebb barlangok ma már megközelíthetetlenek, a bányatalpon nyíló kisbarlangot teljesen elfedte a hulladék, egy másik kisbarlang pedig, igaz csak részben, feltöltve a kábelvezető rézgyűjtők áldozatául esett.

A FELŐ-BARLANG megközelítése kitaposott ösvény hiányában már csapadékos időben is csaknem életveszélyes. A bejáratot védő –az illetéktelen behatolást megakadályozó- ajtó eltűnt, így a barlang szabadon járható. Az első, egykor bontott üregbe lemászva szintén a huszadik század ereklyéi a főszerep. Találunk itt hevenyészett fáklyát, papírhulladékot, műanyagkannákat és persze a mindenhol fellelhető kéklábost is. Lejjebb mászva, a Kraus Sanyi által leírt létrát keresve jutunk el a barlang meglehetősen méretű aknájának szájához. A létrának persze hűlt helye, viszont mivel a 2000-es évek első felében az itt kutató Anubisz csoport erdélyi kutatásaiban magam is részt vettem, tudom, hogy ez nem a helyi szorgos vasgyűjtő etnikum műve, hanem a barlangkutatóké. Ezeket a létrákat szerelték ki ugyanis 2003-ban, majd átszállították a jó Erdélyország szívében feltárt Király-barlangba. Ma is ott hirdetik vélt (esetleg valós, de mindenképpen múlandó) dicsőségünket.....

A falban elhelyezett M8-as önfúrós nittek állapota kissé aggasztó, a beszerelés biztonságtechnikai szempontból így minimalistának is nevezhető, de mivel nem T2 tanfolyamon vagyunk, akár használhatjuk is őket. Ereszkedésünk alatt gondosan kerülgetjük a falból kiálló, esetenként 40 cm-es laposvas távtartókat, mivel a létrák kiserelői azokat a falban felejtették. Nem is egyet, mindet! Szerintem ez nem csak a barlang esztétikáját rontja, hanem veszélyes is, hiszen a kötelünk minduntalan hozzáér és súrlódik is rajtuk. Az akna alsó része, kb. 30 méteres mélységtől rendkívül sáros, bejárása létrák hiányában kimondottan kellemetlen. Kraus Sanyi a létrákon lemászva elérte a barlang mélypontját. Leírása tökéletesen tükrözi a barlang állapotát, viszont ott járta óta több új barlangszakasz is ismertté vált, így ezek leírását nem végezhette el akkor.

A barlang egykor belétrázott aknájának mélypontjából nagyjából keleti irányban bontott kúszójárat vezet tovább. Akik ezt ásták igen elhivatott kutatók lehettek, hiszen a párját ritkítóan híg sáros kuszoda nem kis akadály. Felmérésünk idején a járat alján 5-10 l/p-es hozamú patakocska csordogált. Véleményem szerint ez a járat nagyjából eléri a közelben folyó Dera-patak szintjét, vize azonban egyértelműen a bányaudvar felől beszivárogva, sőt befolyva jut a barlangba. A kb. 10 méter hosszú lapos és sáros szakaszon átjutva érünk a nem kicsit túlzó nevű ÓRIÁS-TEREMBE. Ez a kb. 8-10 méter átmérőjű, részben kitöltött terem 4-5 méter magasra boltozódik fel. Falait főleg a vízszivárgások helyein kisebb-nagyobb cseppkövek díszítik. A formakincs egyértelműen freatikus, a falakon jelentős méretű gömbüstök tanulmányozhatók. Az aljzat kitöltése a kúszójáratéhoz hasonlóan bemosott iszap és sár, azonban ennek állékonysága már nem annyira vendégmarasztaló. Az emelkedő aljzatú terem észak-keleti végében egy ferde létrán haladhatunk tovább. A létrán felmászva érdemes az ott, a falba mélyedő üregecske kristálycsoportját megszemlélni. Ilyen méretű, több cm-es oldalhosszúságú, hegyes kalcitcsoport jelenléte barlangjainkban viszonylag ritka.

Az innen induló szűköcske járat még néhány tíz méter hosszban járható, végét saras, omladék zárja el. Itt továbbbontva jó eséllyel - bár jelentős munkával - juthatnánk be valamelyik pomázi család domboldali konyhakertjébe....

Visszatérve a leereszkedést segítő kötél aljához, egy kissé felmászva azon juthatunk a barlang másik, jelentősebb ágának bejáratához.

Ide bemászva az előzőekhez hasonló színvonalú járaton mászhatunk fel, az un. KÜRTŐS-TEREMBE. Meghökkenítő méretű, csipkésre korrodált falú akna alján állunk és még a folyamatos vízfolyás és szitálás sem lenne zavaró, ha nem tudnánk, hogy ez a víz honnan is származik.

Képződmények itt nemigen vannak, de a formakincs valóban szép. Az aljzatban a sok sár mellett a felszínről bemosott kvarcit kavicsokat is tanulmányozhatjuk. A korábbi kutatók a terem

egyik sarkában levő depót fóliával letakarták, hogy a gyakran folyó víz ne mossa azt vissza a bontás gödrébe. Itt a barlang egyébként tényleg mintha folytatódna, bár ott létünkör a bontott gödörben víz állt, ami ugye békaembert kívánna....

Csaknem a kötélig visszamászva jutunk, az un PATAKOS-ÁG bejáratához. Ez a barlangszakasz nem az eddigi nagyjából kelet-nyugati irányú preformáción jött létre, hanem egy ezzel szinte derékszöget záró dél-délkeleti irányítotttságú töréson. Mivel ez a járatszakasz a barlang legjelentősebb részét képezi, nem nevezném mellékágnak, hanem inkább azonos jelentőségű törések mentén, a freatikus zónában kialakult járatszakasznak. Az eddigi dagonya helyett itt már csak a szívünknek oly kedves és sáros, helyenként kimondottan szűk kuszodákon juthatunk előre. A falak itt már tisztábbak és feltűnnek az első kipreparálódott megalóduszok is. Beljebb haladva a kagylótöredékek tömegessé válnak, és az un. PATAKOS-TEREM elején, jobb oldalon szinte kőzetalkotó a mennyiségük. Valódi temetőben járunk (na jó! csak hasalunk). A triász korszakban képződött dachseini mészkőre csak

nagyon kevés helyen jellemző ez a megalódusz-bőség. A Budai-hegységben Kutassy Endre a 1930-as években írt le hasonlókat a Remete-hegy környékéről, a dachsteini mészkő megalódusz faunáját Végh Sándorné és Oravetz János foglalta össze több évtizedes munkával.

Bár ezen ősmaradványoknak nyilvánvalóan nem vagyok szakértője, véleményem szerint a barlang PATAKOS-ÁGÁBAN a falban látható-tanulmányozható megalodonok a Gemmellarodus amplus (Kutassy) és Gemmellarodus paronai praenoricus Végh-Neubrandt-ként azonosíthatóak.

A jelentős méretű patakos terem aljában valóban látható valamiféle vízvezető árok, mely a kitöltésbe mélyülve egykoron vizet is szállíthatott. A főtében több

méteres átmérőjű gömbüstök tanulmányozhatóak. Ha a terem keleti oldalában megbúvó hasadékon átmászunk, juthatunk a MEGALÓDUSZOS-TEREMBE, melyből egy ferde hasadék vezet a magasba. A PATAKOS-TEREM végéből hosszú kúszójáraton kigyózzhatunk a végpontra. Ezt a részt az Anubisz kutatói többé-kevésbé folyamatos ásással bontották ki. A kúszó járat egy felboltozódásában, a HOMOKOZÓ nevű helyen található a depójuk. Itt számos homokkal telirakott zsák jelzi, itt egykor komoly és elszánt munka folyt. Az eredmény azonban elmaradt. A járatokat ebben a szakaszban teljesen kitölti az amúgy kellemesen jöveszthető homok. Ez a kitöltés anyagát és állagát tekintve is elüt a barlang többi részének kitöltésétől. Feltételezésem szerint e járat egy a Majdán-platón található, ma már nem azonosítható víznyelőjéből töltődött fel. Közismert tény, hogy a Dera-pataknak a Majdán oldalában több, igaz nem túl fejlett, kavics és homok teraszát írták le, így nem meglepő, hogy a barlang ezen része homokozóvá alakult. A bontás folytatását a korabeli jelentések szerint mégsem a töménytelen kitöltés, hanem inkább a folyamatos oxigénhiány okozta.

A BARLANG ÁLLAPOTÁRÓL:

A bejáratban a lezárás hiányáról már esett szó. A bejárat alatti barlangszakasz hulladékokkal telített, a jelentős méretű aknában kiálló vasak kimondottan veszélyesek. Szembetűnő, hogy a barlangkutatók a munkálatok befejezése után a barlangból nem szállították ki a bontás során lehordott eszközöket. Az ott felhalmozott köbméternyi műanyag edény, hordók és vödrök máig ott vannak ahová az utolsó bontási nap letették őket. Bár célszerű, mégsem igazán jó megoldás a kitermelt anyag

műanyag szemetes zsákokban tárolása sem. Ezek a zsákok évezredek át fogják tanúsítani az ember egykori jelenlétét. A legnagyobb természetvédelmi probléma ezek mellett mégis a kőfejtőben felhalmozott óriási mennyiségű szemét, melynek jelenléte egy időzített egészségügyi bomba, ÍGY elmondható, hogy a POMÁZI FELSŐ-BARLANG hazánk egy érdekes gyöngyszeme, melyet igazi gazda – kutató- hiányában lassan elfed a szemét.

(A közölt fotókat készítette Kovács Richárd)

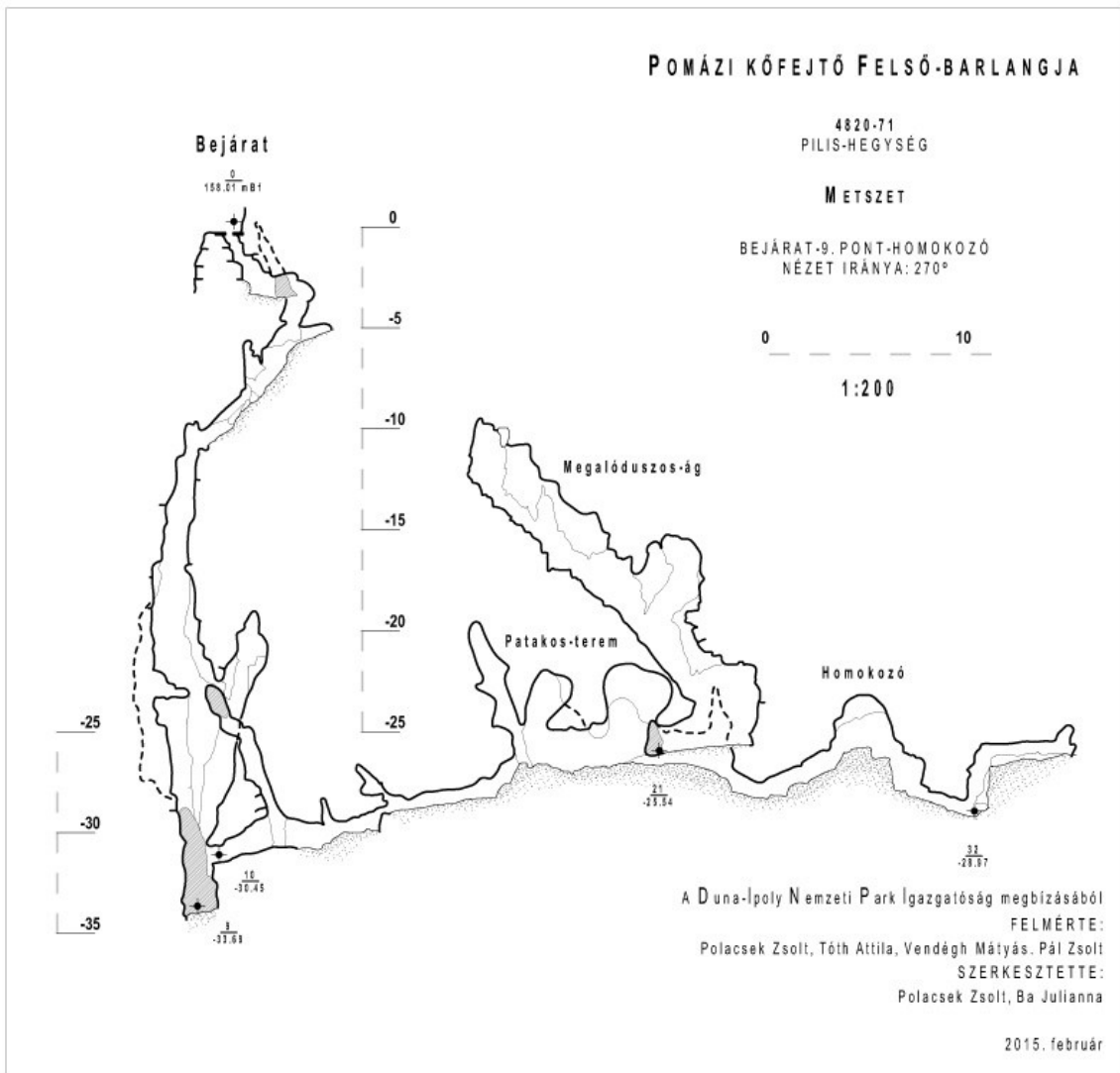
Tatabánya 2017. február 15.

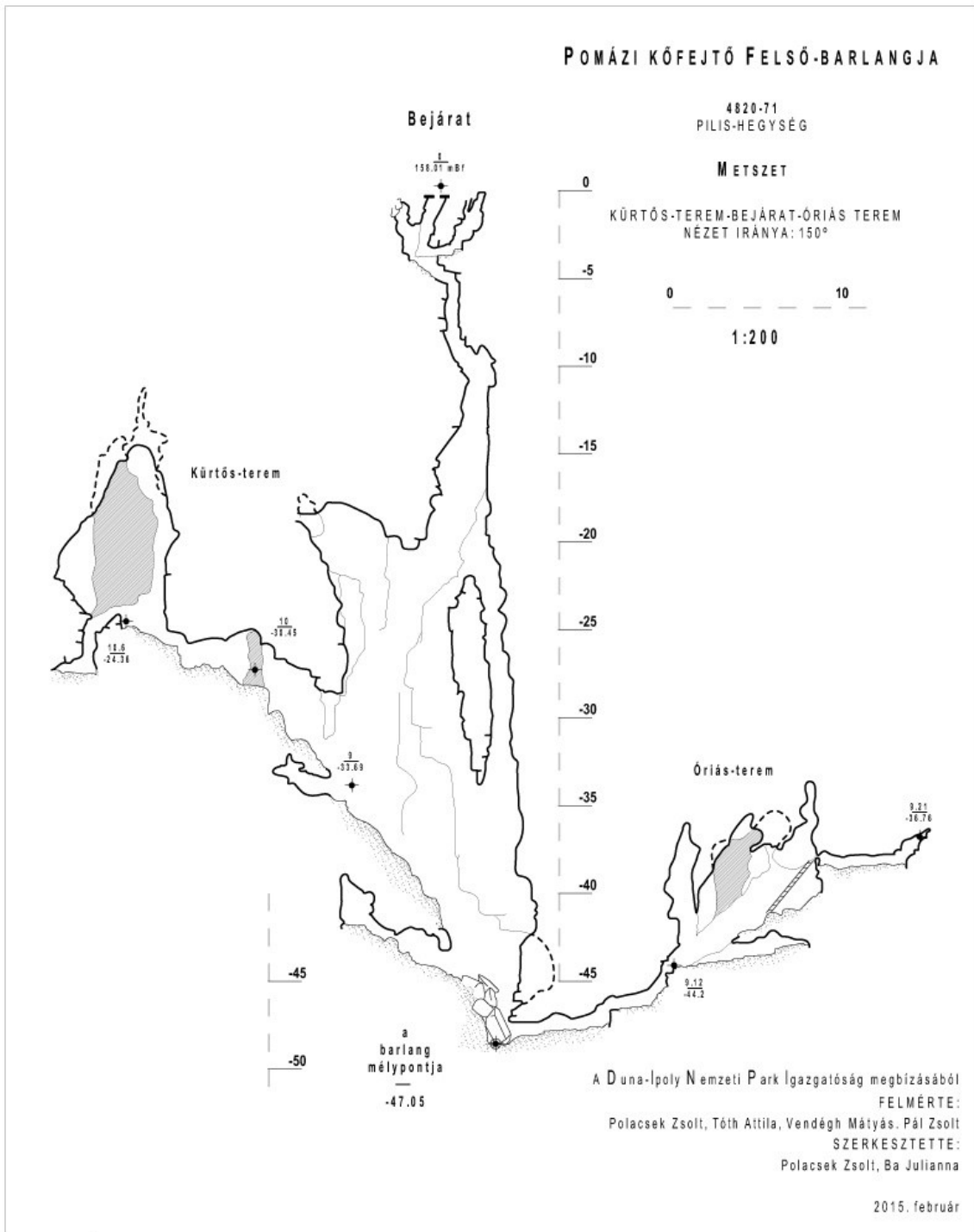
MELLÉKLET (ALAPRAJZ)

MELLÉKLET (METSZET)

MELLÉKLET (METSZET)

BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓJELENTÉS

2016

A VÉRTES-HEGYSÉGI CSÓKA-HEGY TÉRSÉGÉBEN TALÁLHATÓ VÍZNYELŐK

ENGEDÉLY IKTATÓSZÁM:

51058/10

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Szittner Zsuzsa

A KUTATÁSI ENGEDÉLYBEN MEGJELÖLT OBJEKTUMOK:

- Dólt kúti-víznyelőbarlang
- Két csempés, avagy Szakáll nyiladéki-barlang
- Karsztos mélyedések

A DÓLT KÚTI-VÍZNYELŐBARLANG:

A barlangban 2016 évben feltáró munka már nem folyt, a 2015 évben lezárt bejárat zárrendszerét többször ellenőriztük.

KÉT CSEMPÉS, AVAGY SZAKÁLL NYILADÉKI-BARLANG:

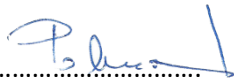
Ezen a helyen az engedélyes időszakban kutató munka nem folyt.

AZ ENGEDÉLYBEN MEGJELÖLT KARSZTOS MÉLYEDÉSEK:

Az engedélyes időszakban kutatómunka ezeken a helyeken nem folyt.

Mivel a fenti iktatószámú, felsorolt barlangokra szóló kutatási engedélyünk lejárt, kérjük e kutatási jelentés tudomásulvételét, mint **zárójelentés**.

Tatabánya 2017. február 15.

Polacsek Zsolt, kutatásvezető (120)

2016 ÉVIG PUBLIKÁLATLAN FELTÁRÁSOK

- GERCSE -

Évtizedekre visszanyúló barlangkutató tevékenységem során sokszor arra kellett rájönnöm, hogy munkánk néha a semmibe vész, és vannak olyan eredmények, melyek akár nyomtalanul is eltűnhetnek. Számos barlangfeltárás dokumentálatlan maradt, számos eredmény elsikkadt, pedig ezek sok ember, rengeteg munkájának eredményei. Elhatároztam, hogy ezek közül a kallódó eredmények közül minden évben közzéteszek valamicskét.

KUTATÁSOK A GERCSE-HEGYSÉG KELETI ELŐTERÉBEN:

A Gerecse-hegység feltáró szempontból nem éppen bombasztikus eredményei mellett sok-sok, szakmai szemmel érdekes és értékes eredménnyel folynak. Ha denevérvédelmi, vagy a barlangok ősrégészeti kutatására gondolunk, számos jelentős eredményt könyvelhetünk el. A hegység keleti előterében, a Héreg és Bajna községek között elterülő, átlagosan 300 m tszf magasságú, inkább dombságnak nevezhető térszínén, a 90-es évek végén kezdtünk kutakodni. A nagyon érdekes, triász kőzetekre épülő terület a pleisztocén alsó szakaszában kiemelkedett, majd alaposan lepusztult tönkfelszínként jellemezhető. Néhány helyen a szinte nyílt karsztos területen oligocén, illetve miocén kavicstakaró foszlányai is fellelhetőek, sőt alapos a gyanú, hogy a jura mészkövek és az eocén homokkövek is fellelhetőek lennének kisebb keresgélés után. Terepbejárásaink és az ezt követő feltárási kísérletek három, egymástól néhány kilométerre elhelyezkedő területen folytak.

1. GYERMELYI-BARLANG

A Gyarmat-puszta - Gyermely közúti elágazásban elhelyezkedő felhagyott kőfejtő ürege már régóta ismert volt, de kataszterbe vétele csak 2000-ben történt meg. A felső triász dolomitban kialakult hasadékbarrang 2-3 méter hosszban volt bejárható, falait néhány fennőtt kalcit kristály díszítette. Ami nagyon érdekessé tette az a belőle áramló hideg huzat volt.

2004 nyarán a Gerecse Barlangkutató Egyesület tábora keretében ezen a ponton kisebb

próbabontást végeztünk, melynek eredményeként megállapítottuk, hogy a huzat a kőfejtőnek nem csak egy pontján tör elő, hanem a sziklák közül több helyen is. A rövid bontás eredményeként megállapítottuk, hogy a barlang hasadéka folytatódik és jelentős munkaráfördítással akár további járatok feltárása sem lehetetlen. A barlangot akkor **Gyermelyi-barlang**nak neveztük el, ezzel is gyarapítva a Gerecse számtalan kataszteri jelentőségű üregének listáját.

2. GYERMELYI-VÍZNYELŐ

A **Gyermelyi-víznyelőre** Kocsis Ákos hívta fel figyelmemet még a 2000-es évek legelején. A jelentős vízgyűjtő területtel bíró, 5-6 méter mélységű karsztos mélyedésbe több alkalommal is láttam vizet folyni, tehát akár időszakosan aktív nyelőpontként is értelmezhetjük. Nagyon érdekes, hogy a nyelőpontra vezető kb. 1.5 km hosszú völgy keleti irányból a Szélmalom dűlő felől, a Vadalmás-árok pedig nyugat - észak-nyugati irányból vezet ide. A Vadalmás-árokban kissé magasabb helyzetben egy foglalt forrás romjai is láthatóak, melyek azt sugallják, hogy a terület hidrológiai aktivitása egykoron nagyobb lehetett, a nyelő pedig akár állandóan is működhett. A teljes vízgyűjtő terület nagysága a 1.5 km²-t is meghaladja, az elméleti karsztvízszint pedig ezen a területen 140 m tszf. magasságban sejtethető. Mivel a nyelő gödre úgy 240 m tszf. magasságban található, Áki rögtön egy 100 méter mélységű patakos barlang vízióját ültette a fejünkbe.

A karsztos mélyedés kutatását 2011-ben kezdtük meg. A gödör mélypontjától 3 méterre, kissé a töbör oldalba, ~4 méter mélységű kutatóaknát egy felszakadásba mélyítve, kb.5-7 m³ földet kitermelve azonban azt kellett megállapítanunk, hogy bár a gödör alja folyamatosan üreges volt, sem szálkőzetet, de még nagyobb kőtömböket sem találtunk. A víznyelő kutatását így feladtuk. Mára a kiásott gödör jórészt visszatemetődött. Tanulásként megállapítható, hogy a kisipari barlangkutatás itt sem vált be, eredményt csak egy jóval nagyobb, gépesített nekirugaszkodás hozhatna.

3. LIKAS-KŐI-BARLANG

A területen a legérdekesebb feltárások a Bajnától nyugatra eső Likas-kő térségében folytak. A területen már volt egy jelentősebb ismert barlang, a Sárasi-kő-barlang, de ezt én sajnos már nem láthattam, mivel a hegyoldalba ide mélyített kőfejtő, a 80-as végére ezt teljesen megette. A területet felső triász dolomitpados mészkő építi fel, de érdekességként ennek fedőjében, a felszínen nagy oligocén homokkő konglomerátum sziklák is tanulmányozhatóak. A bányafalban, feltételezhetően paleokarsztos üregkitöltésként is értelmezhető, vörös kalcittal kitöltött hasadékok láthatóak.

Likas-kő, milyen érdekes név... Első terepbejárásunkkor 2007-ben, a területen számos kisebb karsztos mélyedésnek tűnő gödröt fedeztünk fel, sőt az egyikbe Mihalik Zoli, kissé heves mozdulatainak köszönhetően be is szakadt egy barlangnak tűnő üregbe. Bár már hallottam olyanokról, akik engedélymentességet fogadtak, s így éltek nyomorult életüket, mi azonnal kutatási engedélyt kértünk a feltárukt üregre. A barlangot rövid munkával hosszabbá tettük, mélysége ma kb. 10 méter, hossza 25-30 méterben adható meg. Juhász Marcival egyetértésben **Likas-kői-barlangnak** neveztük el.

A barlang, a Likas-kő 354 méter magas csúcsától kb. 200 méterre, déli irányban, 340 m tszf-i magasságban található. A bejárat egy kisebb, 10 méter átmérőjű, alig 2 méter mélységű karsztos mélyedés mélypontján nyílik. Mivel a feltárást követő időszakban a bejárat függőleges aknája többször besuvadt, azt egy 1 méteres x-stream útáteresz csővel ideiglenesen biztosítottuk, de ettől az még szabadon látogatható. Az üreg befoglaló kőzete felső triász korú dolomit pados mészkő. A bejáraton lemászva egy kisebb üreget érünk, ahonnan tovább csúszhatunk a barlang mélyében elhelyezkedő nagyobbacska teremig. Ha nem omlik ránk az igen töredezett oldalfal, és a barlangban főleg nyáron felgyülemelő szén-dioxidot is jól tűrjük, itt tanulmányozhatjuk a barlang igen érdekes agyagos, erdei talajjal kevert, de szembeötlően a kvarcit kavics takaró foszlányait-maradványait is őrző kitöltést. A terem túlsó, északi sarkában vízmosás nyomok is vannak, melyek gyakori hidrológiai aktivitásra utalnak. A falak oldott formái, a járattalp laza, omladékos kitöltése azt sugallja, hogy itt még további járatok is rejtőzhetnek. Ennek felkutatását többször is megkíséreltük, de a barlang már

említett szén-dioxiddal „dúsított” levegője ezt mindig megakadályozta. Honnan származik ez a széndioxid? Talán a mészkő fedőjében található kavicstakaró pirit tartalma bomlik itt a beszivárgó vizek hatására? Lehet. Ebben az esetben azonban azt is feltételezhetjük, hogy a pirit/markazit és a víz reakciójából keletkező kénessav, esetleg komoly oldást is végezhetett itt a mélyben.

A barlang további feltárása 2017-18 évi terveinkben szerepel. Bár a 2012-ben lezáruló kutatási időszak után

zárójelentés is készült, a Közhiteles Barlangnyilvántartásban a barlang, nyilván adminisztratív hiba miatt nem szerepel.

4. VÍZEMÉSZTŐI-BARLANG

Az igen érdekes terület másik szembetűnő elnevezése, a Vízemésztő is birizgálta a fantáziámat. Kisebb bozótjárás és kullancsgyűjtés után meg is találtuk a nevezett helyet. Nem okozott különösebb meglepetést, hogy ez egy kb. 20 m átmérőjű, és 5 méter mély gödör volt, vízmosási nyomokkal. Dacolva a várható nehézségekkel –például a gödör környezetében lakó vöröshangyákkal, vagy a világ kullancs állományának a helyszínen tartózkodó kb. 71 %-ával -, 2011 tavaszán kutató aknáat mélyítettünk a gödör mélypontján. A munka során a kutatóakna már az első méter után meglyukadt és innen, kisebb-nagyobb beborult kőzettömbök kitermelésével, hamarosan -10 méter mélységbe jutottunk. A járat itt vízszintesre fordult, és egy szűkületen át további 8-10 méter járatot járhattunk be. A **Vízemésztői-barlang**, - mert rendkívül furfangosan így neveztük el- jelenleg kb. 10 méter mélységű, 20 méter hosszúságú, tipikus víznyelő barlang. A bejárati aknáját a beomlás

megakadályozása végett, szintén ideiglenesen, műanyagcsővel támasztottuk meg. Mivel végpontja erősen huzatos és ott vízmosási nyomok is vannak, a további kutatása igen perspektívikus lehet. Ez a 2017-18 évi terveinkben mindenképpen szerepel. A hely érdekessége az is, hogy a kutató akna kiásásakor a törmelékből az oligocén kavics konglomerációkon kívül nagy mennyiségű, jura korúnak tűnő kőzettömb, valamint számos nagy, vörös kalcittömb is előkerült.

MELLÉKLET (ALAPRAJZ)

LIKAS-KŐI-BARLANG

4621_--
GERECSE-HEGYSÉG, BAJNA
A laprajz

É

0 ——— 2,5
1:50

FELMÉRTE és SZERKESZTETTE:
Mihalik Zoltán
RAJZOLTA:
Polacsek Zsolt

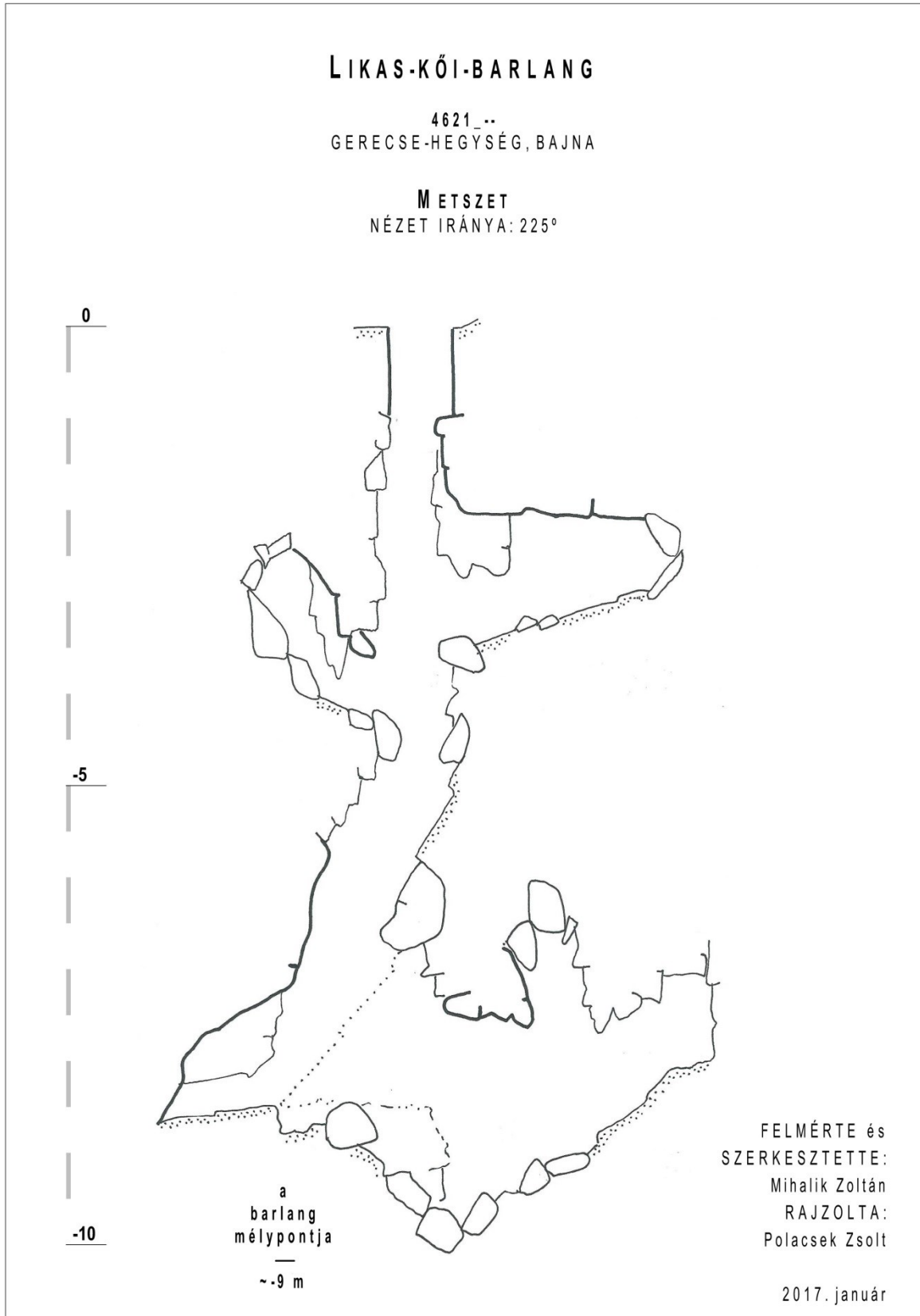
2017. január

MELLÉKLET (METSZET)

LIKAS-KŐI-BARLANG

4621_--
GERECSE-HEGYSÉG, BAJNA

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 225°

NÉHÁNY SZÓ
JUHÁSZ MARCIRÓL

2015 október 05-én meghalt JUHÁSZ MARCI barátom, aki több évtizeden keresztül a helyi barlangkutatás vezetője és vezéregyénisége volt. Az alábbiakban néhány sort Róla:

MARCIRÓL sok mindent el lehet mondani, de ami biztos az, hogy Ő barlangász pályafutása során soha nem sodródott az eseményekkel, Ő nem csak résztvevője vagy irányítója, de kitalálója is volt a kutatásoknak. 1973-ban, amikor barlangászni kezdett, szinte azonnal vezéregyénisége lett a tatabányai barlangkutatásnak. Az akkor már alig működő Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportot újjáépítve, a 80-as évek elejére az ország egyik vezető csoportjává alakította azt. Számos társa akadt ebben. Hallatlan lelkesedéssel és nem kis pedagógiai érzéssel barlangkutatók egész generációit nevelte ki. A Vértes László csoport színeiben készített publikációit olvasva egyértelművé válik, hogy óriási kataszteri munkát végeztek, számos feltárásuk eredménye, persze barlangok formájában, ma is tanulmányozható. Sajnos, a 90-es évek társadalmi változásai, a nagyon lelkes csapat kiöregedése és sok más ok miatt is a 2000-es évekre az általa alapított és irányított egyesület aktivitását veszítette. Ez Őt nagyon zavarta, élete kiteljesedését azonban ez sem akadályozhatta meg. Ez idő alatt az ország egyik legelismertebb denevérkutatójává lett, s a munkahelyén a Duna-Ipoly Nemzeti Parkban is elismert munkatársként kezelték. Utolsó éveiben a változó világgal hadakozva mégis sokszor csalódva kellett megélnie, hogy tanítványai, egykori társai, néha munkahelye is átlép rajta, mellőzi. Lehet, hogy ilyen az élet....

Végezetül álljon itt néhány sor a Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat műsorfüzetéből:

„Juhász Márton, a szó legjobb értelmében vett barlangkutató volt. Nem pusztán szerette, de lelkesedett a földalatti világért. Ahogy utolsó 15 évünk barátságában egyszer mondta: a barlangban

soha nem érheti rossz meglepetés, kellemetlenség és itt csak azokkal találkozhat, akiket így vagy úgy, de mégis csak kedvel. Ha tehette, mindig a barlangokba menekült a világi gondok elől. Érdes, nem rosszindulatú, nagyon színes, sokoldalú egyénisége rendkívüli tudással és terepismerettel párosult. Nem csak a barlangok és azok lakói érdekelték, de komoly történelmi tudással is bírt, és bár sokan nem tudják, de fiatalon tehetséges sakkozó is volt.

Ha cikkeit, kataszteri adatfelvételeit olvasom, rá kell jönnöm micsoda tudás, és precízitás volt Rá jellemző. De a szaktudáson túl ember is volt. Még azok is bármikor fordulhattak hozzá szakmai segítségért, akikkel nem volt éppen jó viszonyban. Ő nem pusztán „barlangi hivatalnok” volt-ahogy egyszer saját magát hívta-, de a barlangászok között érezte jól magát. Szakmai napok előadójaként, barlangnapok, tanfolyamok szervezője és vezetőjeként is emlékszem Rá, és bizony nem egy dalosmulatozós csúfros kimenetelű, mégis szép emlékű este is eszembe jut.

Búcsúzóul álljon itt néhány gerecsei barlang neve, melynek feltárása Őnélküle nem valósulhatott volna meg, és amelyek nevének említésére mindig - talán valahol most is- felcsillant a szeme:

Jura-zsomboly, Tűzköves-barlang, Veres-hegyi-barlang jelentős része, Pisznice-zsomboly, Pisznice-barlang Palota-ág és Forrás-csatorna, Lengyel-szakadék, Hosszúvontatói-víznyelő, Keselő-hegyi 2, 4, 11 számú barlangok.”

Azt hiszem, bátran elmondhatjuk: Sokat köszönhetünk Neki.....

Polacsek Zsolt, 2017. február 15.